

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu“

NOUA ENCICLOPEDI
A ROMÂNIEI.
CUNOAȘTEREA
ENCICLOPEDI
A ROMÂNIEI

**LANSAREA
PROIECTULUI
„NOUA ENCICLOPEDI
A ROMÂNIEI”**

Centrul de Informare și Documentare Economică

Ediția de față cuprinde lucrări realizate în cadrul
programelor de cercetare ale
Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”

Domeniul strategic 7.

*Dezvoltarea și crearea de instrumente de lucru – enciclopedii, dicționare,
baze de date, arhive etc. Promovarea, diseminarea și valorificarea rezultatelor
cercetărilor institutelor din rețeaua INCE*

Direcția prioritară 7.2.

*Editarea publicațiilor: Caietele Noii Enciclopedii a României, cu lucrările
consacrate domeniului în programul de cercetare al institutelor componente ale
Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”.*

Fondator:

Acad. Tudorel Postolache

Coordonatori:

Dr. Valeriu Ioan Franc, M.c.AR, Dr. Ilie Bădescu, M.c.AR

Publicație destinată dezbaterii în cadrul grupului de lucru.

*Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport,
este interzisă fără acordul prealabil al editorului și al autorilor.*

Coordonator: Mihaela Burugă, CS III

Ortansa Ciutacu – redactor

Dorina Gheorghe – redactor principal

Luminița Login – documentarist principal

Nicolae Login – redactor principal

Mihaela Carmen Boboc – redactor

Nicușor Ruiu, CS II

Ovidiu Sârbu – redactor principal

ISBN 978-973-159-294-7

COLECȚIA STUDII ȘI CERCETĂRI ECONOMICE

ISSN 1222-541X

Lansarea proiectului „Noua Enciclopedie a României”

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ

Lansarea proiectului „Noua Enciclopedie a României”,

20 noiembrie 2012

Aula Magna a Academiei Române

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Domeniul strategic 7: Dezvoltarea și crearea de instrumente de lucru – enciclopedii, dicționare, baze de date, arhive etc. Promovarea, diseminarea și valorificarea rezultatelor cercetărilor institutelor din rețeaua INCE

Direcția prioritară: 7.4. Editarea publicațiilor: Caietele Noii Enciclopedii a României, cu lucrările consacrate domeniului în programul de cercetare al institutelor componente ale Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ

LANSAREA PROIECTULUI
„NOUA ENCICLOPEDIÉ A ROMÂNIEI”

ARGUMENT

Proiectul „Noua Enciclopedie a României” inițiat de acad. Tudorel Postolache, care a condus vreme de mai bine de doi ani dezbateri consacrate temei, a fost lansat oficial în Aula Academiei Române la data de 20 noiembrie 2012.

Evenimentul s-a bucurat de o prezență remarcabilă, reunind atât membri ai Academiei Române, în frunte cu președintele Ionel Haiduc: acad. Cristian Hera, acad. Mircea Malița; membri corespondenți: Dan Hăulică, Gheorghe Dolgu, Victor Axenciuc, Ilie Bădescu, Luminita Chivu, Valeriu Ioan-Franc, cât și cercetători din domeniile studiilor academice.

De asemenea, evenimentul a fost salutat atât de reprezentanți ai conducerii României – președinții Ion Iliescu, Emil Constantinescu, prim-ministrul Petre Roman, consilierul de stat Victor Opaschi –, cât și de oaspeți din străinătate, la rândul lor cercetători și prieteni ai Academiei Române și ai românilor – doamna profesor doctor Erna Hennicot Schoepges, fost ministru al Culturii, educației și cercetării din Marele Ducat de Luxemburg, acad. Jaime Gil Aluja, președintele Academiei Regale de Științe Economice și Financiare a Institutului Spaniei.

Pe parcursul anilor, trăgând învățămintele cuvenite din evenimentele petrecute până în noiembrie 2012, Centrul de Economie Comparată și Consens, fondat tot de acad. Tudorel Postolache în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, împreună cu Institutul de Sociologie al Academiei Române, sub coordonarea acad. Ilie Bădescu, au lărgit aria de cuprindere – mărginită într-un fel prin dimensiunile, chiar viziune, ale unui tratat cu mai multe volume – la cunoașterea enciclopedică a României, ca stare de spirit a cercetării academice.

În volumul de față prezentăm o sinteză a alocuțiunilor rostite cu acest prilej, prin care se evidențiază importanța proiectului, necesitatea rescrierii unei enciclopedii naționale, cu atât mai mult cu cât ultima mare operă de acest nivel a fost cea coordonată de Dimitrie Gusti în prima jumătate a secolului XX. Textele respective pot constitui și vor constitui o

prefață prescurtată și totodată o invitație la studierea temeinică a contribuțiilor institutelor de cercetare din structura Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, contribuții care fac obiectul Caietelor de lucru ale Noii Enciclopedii a României.

CUPRINS

Acad. Cristian Hera , Vicepreședinte al Academiei Române.....	6
Acad. Ionel Haiduc , Președinte al Academiei Române.....	8
Dan Hăulică , Membru al Academiei Române.....	10
Gheorghe Dolgu , Membru al Academiei Române.....	17
Acad. Mircea Malița	20
Ing. Ion Iliescu , fost președinte al României	23
Prof. Dr. Jaime Gil Aluja , Membru al Academiei Române Président Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras.....	28
Prof dr. Petre Roman	30
Erna Hennicot-Schoepges	32
Prof. dr. Emil Constantinescu , fost președinte al României	33
Victor Opaschi , secretar de stat pentru cultură și culte, Ministerul Culturii și Patrimoniului Național.....	37
Victor Axenciuc , membru al Academiei Române.....	40
Prof. dr. Ilie Bădescu , directorul Institutului de Sociologie al Academiei Române	44
Luminita Chivu , directorul general al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”	47
Valeriu Ioan-Franc , directorul Centrului de Informare și Documentare Economică.....	50

ACAD. CRISTIAN HERA, VICEPREȘEDINTE AL ACADEMIEI ROMÂNE

*Domnule Președinte Ion Iliescu,
Domnule Președinte al Academiei Române Ionel Haiduc,
Domnule Acad. Tudorel Postolache,
Distinși înalți demnitari ai înaltelor instituții ale României,
Doamnelor și Domnilor membri ai Academiei Române,*

Aniversăm astăzi, în Aula Magna a Academiei Române, un eveniment cu dublă semnificație – împlinirea a 80 de ani de la nașterea distinsului acad. Tudorel Postolache și lansarea proiectului fundamental al Academiei Române **Noua Enciclopedie a României**.

Vă rog să îmi îngăduiți să fac, foarte pe scurt, o prezentare, începând bineînțeles cu o prezentare sintetică a sărbătoritului nostru de astăzi. Licențiat în științe economice, a obținut titlul de doctor în economie în anul 1959, a trecut apoi prin toate treptele universitare, fiind ales membru corespondent al Academiei Române în anul 1974, devenind atunci cel mai tânăr membru al Academiei Române.

După semnarea, la 5 ianuarie 1990, a Decretului-lege privind organizarea și funcționarea Academiei Române, prof. Tudorel Postolache este ales, în aceeași lună și în același an, în 22 ianuarie, membru titular.

În perioada februarie 1992 – iunie 1996, îndeplinește funcția de Ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Marele Ducat de Luxemburg, iar din iunie 1996 până în august 1997, pe cea de Ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Canada.

Revine în țară ca director fondator al Institutului Național de Cercetări Economice și director fondator al Centrului Român de Economie Comparată și Consens.

Din luna septembrie a anului 2000 până în octombrie 2005 îndeplinește din nou funcția de Ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Marele Ducat de Luxemburg.

Începând cu luna iunie a anului 1999 își asumă coordonarea Grupului de Reflecție al Academiei Române pentru Evaluarea Stării Economiei Naționale, devenit brandul de excelență academică ESEN.

Am spus toate acestea, distinși participanți, pentru a arăta că acad. Tudorel Postolache este un om cu o bogată experiență națională și internațională, cu vaste cunoștințe enciclopedice și că, nu întâmplător, a militat fără tăgadă pentru inițierea și atragerea unui grup de lucru pentru elaborarea Noii Enciclopedii a României. Dezbaterile pe marginea proiectului Noua Enciclopedie a României au început în anul 2009, au continuat în anul 2010 și sunt acum într-o nouă etapă, superioară, de instituționalizare a acestui proiect.

Profilul esențial al proiectului Noua Enciclopedie a României a format obiectul dezbaterilor de-a lungul anului 2009, pe baza prezentărilor și sugestiilor făcute de acad. Tudorel Postolache. La dezbaterile organizate au participat distinse personalități, precum cei doi foști președinți ai României, Ion Iliescu și Emil Constantinescu, fostul prim-ministru al României Petre Roman, distinși membri ai Academiei, profesori universitari, cercetători, specialiști de înalt prestigiu din diferite domenii de activitate. La una dintre aceste dezbateri, domnul Ion Iliescu a prezentat problema apelor, ca pe un capitol separat în Enciclopedia României. Cel care vă vorbește a avut șansa ca, la 29 iunie 2009, atunci în calitate de președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești”, să prezinte prospectul capitolului „Solul României, temelie a dezvoltării durabile a agriculturii și a economiei naționale” și să participe ulterior la toate dezbaterile care au avut loc până în prezent. Cred că aceasta este motivația pentru care am fost solicitat să deschid conferința dedicată lansării oficiale a proiectului Noua Enciclopedie a României, conferință căreia, doamnelor și domnilor participanți, fără permisiunea domnului acad. Tudorel Postolache și a comitetului de organizare, i-am conferit dubla semnificație, incluzând și sărbătorirea a 80 de ani de la nașterea acad. Tudorel Postolache.

Vivat – crescat – floreat!

ACAD. IONEL HAIDUC, PREȘEDINTE AL ACADEMIEI ROMÂNE

*Excelențe,
Distinși membri ai Academiei Române,
Stimați invitați,*

O fericită coincidență, probabil nu întâmplătoare, face ca aniversarea acad. Tudorel Postolache să aibă loc odată cu lansarea proiectului Noua Enciclopedie a României.

Adresez domnului acad. Postolache felicitări și cele mai bune urări cu această ocazie, dar permiteți-mi să mă refer mai ales la Noua Enciclopedie a României. Ideea, inițiativa acestei Noi Enciclopedii a României, structura, întregul concept și tot ce s-a petrecut ca activitate pregătitoare se datorează acad. Tudorel Postolache, întregul merit pentru această lucrare îi revine.

Este vorba de o lucrare de dimensiuni absolut remarcabile în sensul bun al cuvântului, aș spune de dimensiuni faraonice, pentru că se prevăd multe volume care vor acoperi tot ce se poate scrie și gândi în legătură cu România. Așteptăm cu nerăbdare și sperăm să fie cât de curând, în timp, momentul în care se va lansa lucrarea propriu-zisă, lucrarea tipărită. Astăzi se lansează ideea, proiectul, structura. Au fost invitați să participe la acest proiect oameni politici, oameni de cultură, oameni de știință, toți cei care pot contribui cu competență, despre cultură, istorie, economie, în general tot ce se poate spune despre această țară. Este un proiect pe care Academia îl sprijină, îl dorește finalizat și, împreună cu domnul acad. Postolache, așa cum spuneam, ne dorim momentul în care să vedem pe masă volumele acestei Enciclopedii. Dorința mea ar fi ca Enciclopedia României să nu apară volum după volum, de-a lungul multor ani, ci să putem vedea întreaga lucrare terminată într-un timp foarte scurt și tipărită în condiții grafice evident excelente, în așa fel încât să facă cinste celor care au inițiat-o, celor care vor lucra la această mare operă și care să aducă bucurie tuturor celor care o vor folosi.

Este vorba despre o lucrare care va rămâne sigur în istoria Academiei Române, în istoria Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, pentru că, aici, în acest institut, este centrul unde se

va elabora și coordona această lucrare. Eu mulțumesc domnului acad. Postolache pentru inițiativă, pentru tot efortul pe care l-a depus până acum în pregătirea acestei lucrări, urez tuturor celor care vor contribui, mult succes în activitatea lor în așa fel încât să producă o lucrare de mare valoare și mare importanță.

Vă mulțumesc

DAN HĂULICĂ, MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

*Domnilor Președinți,
Stimați colegi,
Onorată Adunare,*

Trăim astăzi un eveniment pe care îl resimțim ca încununare a unor eforturi de câțiva ani pentru acele preliminarii despre care ne-a vorbit amănunțit și într-un mod foarte discriminat domnul prof. Postolache. În același timp, sărbătorim astăzi și un moment care se anunță luminat de tot ceea ce este strălucire a începuturilor pentru niște proiecte care merită într-adevăr să ne mobilizeze. O fac – ați văzut imensa adeziune manifestată în atâtea prezențe pe internet în câteva zile numai – aproape o sută de mii de oameni, ceea ce arată că este vorba de o capacitate de așteptare din partea unui public larg, pe care, deseori, gazetari grăbiți și alte spirite frivole îl disprețuiesc, o așteptare a lucrurilor grave cu adevărat legitime și necesare, care trebuie îndeplinite în țara noastră și în raport cu viitorul nostru. De aceea cred că perspectiva care ne stă în față nu e aceea a plăcerii de a acumula capricios, subiectiv, bogății ale cunoașterii, ca acea încercare de enciclopedie, din secolul 12, a unei călugărițe erudite, Herrade de Lansberg, denumită *Hortus deliciarum* – Grădina deliciilor. Nu este vorba de o grădină a deliciilor secrete pe care să o frecventeze erudiții. Enciclopedia, în această viziune a noastră și a necesităților contemporane, este un instrument democratic, este un instrument de extraordinară cucerire a libertăților și a unei puteri de comunicare, ea însăși eficientă în ordine social-politică. De aceea, cred că mesajul pe care ni l-a trimis Federico Mayor era foarte semnificativ în acest sens. Director timp de două legislaturi – 12 ani – al UNESCO, Federico Mayor și-a câștigat o reputație de mare deschidere intelectuală, este în măsură să abordeze lucrurile cu această gravitate responsabilă. Domnia sa a fost la noi, este membru de onoare al Academiei noastre, a luat cuvântul la această tribună, s-a asociat eforturilor de afirmare făcute de țara noastră, când a fost vorba să lansăm marile campanii pentru prețuire internațională a monumentelor noastre – a celor pictate, de pildă, ori când a fost vorba să lansăm mari centenare, ca acela care îl sărbătorea

pe Tristan Tzara. A dat loc, la UNESCO, unor multiple, unor plurale încordări de eforturi artistice, de la plastică la teatru, la literatură, la muzică, la film și el este cel care a avut inițiativa, în anii '90, să facă apel la mari spirite, de pretutindeni, pe care le-a invitat pentru un conclav *sui generis* la UNESCO, pentru a sugera teme fertile, demne de o dezbatere neconvențională - care să alimenteze capacitățile de discuție și de înaintare intelectuală a instituției, a organizației internaționale - și s-a gândit pentru România, din primele clipe, la deținătorul Premiului Nobel cu care ne mândrim, pe care îl vom sărbători peste câteva zile aici, pentru centenarul său, George Emil Palade, pe care l-am însoțit cu acea ocazie și care a făcut o figură magnific reprezentativă. Pentru că nu este doar marele savant, cercetătorul perspicace al proceselor intracelulare, ci este un om cu o vastă curiozitate pentru istorie, pentru tot ce este umanism în sensul cel mai viu, cel mai nobil, e în stare să discute detalii de istorie românească.

Această Europă, de atâtea ori năpăstuită, crucificându-se ea singură, cum spunea un celebru autor spaniol în secolul al XVI-lea, această Europă este a noastră, este în proiectul nostru, un proiect național, cum bine s-a spus, dar capabil de o vastă cuprindere. Cuprindere în care intră nu simpla curiozitate, ci un fel de comuniune a destinului, iar eu cred că aceasta a fost seriozitatea abordării temelor noastre de către colectivul condus și inspirat de acad. Postolache. Pentru că am pornit de la o luare în discuție a stării generale, un constant al marilor domenii: pământul, solul, grație contribuției domnului prof. Hera; s-au bucurat de o considerare sintetică, critică, deloc complezentă, apele, pe care le-a înfățișat, cu minuție și cu seriozitate de specialist remarcabil, președintele Iliescu, dând naștere unor discuții în care s-au angajat zeci de specialiști; problemele demografiei, unde situația, cum știți, este departe de a fi îmbucurătoare pentru anii și pentru deceniile care urmează. Deci, problema era să vedem unde ne situăm, care este starea actuală, să vedem cum înaintăm, cum înaintăm fertil și național. În acest sens cultura a fost convocată și mulțumesc încă o dată organizatorilor pentru a se fi gândit la această conexiune indispensabilă între cultură și factorii materiali ai civilizației. Și, așa cum spunea un contemporan, unul dintre pictorii noștri cei mai sensibili, „frumosul se respiră ca și aerul”, este vorba de o concretețe a faptului creator, oricât de subtil ar fi el, o concretețe indiscutabilă care intră în formula noastră sufletească și în formula civilizatorie. Iată de ce ședința pe care am prezentat-o, care a culminat cu filmul închinat picturii lui Viorel Mărginean „Culorile zborului”, cu un comentariu *sui generis* de marele poet Nichita Stănescu, un comentariu pe viu,

inventat în timp ce filmul se scurgea în fața ochilor, candidi, perspicaci ai poetului. Comentariul acesta și filmulețul arată că o mare bogăție a naturii, filmul în primul rând, se mișca în jurul acestui orizont mirific al Deltei. Este în același timp un capitol, devine un capitol al acestor bogății intangibile, a căror pregnanță, a căror proporție o evoca așa de bine domnul prof. Postolache mai înainte.

Dincolo de frumusețile naturii, de capitalul investit, acest capital intangibil care este al mării civilizații interioare, ne stă în față, ne obligă. Tot ce am generalizat până acum trebuie pus în față cu un fel de curaj al afirmării, care uneori ne lipsește, încât cred că proiectul nostru este un proiect al curajului și al îndemnelui către o etică responsabilă. Nu e vorba numai să cunoaștem, e vorba să știm să avem mândria unor bilanțuri responsabile, pe care să le conducem în continuare angajând forțe variate, forțe tinere, pe măsura unei asemenea întreprinderi, pentru că asta depășește orgoliul individual al cunoașterii. Țineți minte cazul lui Pico dela Mirandola, care se lăuda că va ține în chip de sfidare în public, va susține 900 de teze, în orice domeniu, despre *omni re scibili*, despre orice lucru cognoscibil. Asta a stârnit opreliști, persecuții din partea Bisericii. Acest precoce strălucit enciclopedist a trebuit să se refugieze în Franța, s-a întors după aceea la Florența, dar plăcerea aceasta puțin luciferică, orgoliul acesta puțin luciferic, era, iată, minat, amenințat de factori care se opuneau cunoașterii. De aceea, capitolul delicat al raporturilor între cunoaștere și politică, pe care l-a tratat domnul prof. Postolache, cred că este un pas care trebuie cu adevărat meditat. Pentru că nu este vorba să interzicem vreo zonă de cunoaștere, ci, dimpotrivă, să invităm toată lumea la o liberă expresie a îndoielilor, nu numai a certitudinilor. Dar toate lucrurile acestea trebuie să intre sub semnul unei răspunderi grave față de destinul unui popor și, până la urmă, față de destinul mare al umanității, pentru că această zidire, care este aventura noastră, a Enciclopediei, este o zidire de un fel special, ea aducându-ne aminte de o vorbă a unui umanist care pare că își petrece viața luând în derâdere livrescul și cultura pedantă, e vorba de Rabelais, dar care spune că nu numai ignoranța este maica tuturor relelor, dar spunea ceva încă mai interesant, că trebuie să fim în stare, așa cum își propunea și el, să construim într-un material aparte „je bâti pierres vivantes, sont des hommes” – „construiesc, zidesc pietre vii, sunt oameni”. Noi construim oameni, construim o umanitate viitoare, de unde elementele acestea insolubile ale educației, care nu este un ornament pentru societate, ci dimpotrivă, este o necesitate. Cu cât suntem mai săraci, cu cât suntem mai obligați să luăm în piept aceste dificultăți, cum spunea prof. Postola-

che, să fim în stare deci să transformăm obiectul eforturilor noastre educative într-o umanitate care să reprezinte o falnică speranță de viitor. Eu cred că acest semn trebuie să ne stea în față, iar faptul că ne raportăm la generația a treia, la multiplicitatea de mijloace de difuzare, multimedia despre care s-a vorbit, subliniază tocmai faptul că avem încredere în puterile de difuzare a acestor adevăruri și a acestor grăunțe de cultură, de înaltă cultură. Eu cred că aici stă una dintre marile șanse ale viitorului pentru asemenea întreprinderi. Nu sunt fără precedent. Voltaire nu era unul dintre organizatorii direcți ai mării enciclopedii din sec. al XVIII-lea - a lui Diderot și D'Alembert, despre care vorbea și directorul general Federico Mayor, enciclopedie care are 7 volume, 1770 și 1772, intitulate „Questions sur la Encyclopédie” și care sunt un dialog „au amateurs”, ca un autor care răspunde pe internet chestiunilor suscitade, amplu, plural, 7 volume, vă dați seama, în jurul unei lucrări care se producea sub ochii lui, sub ochii generației cultivate, care-și spunea generația filosofilor. Este o filosofie inerentă, într-adevăr, și întreba domnul prof. Malița mai înainte despre această filosofie „...” care susține o enciclopedie. Enciclopedia noastră nu este o masă simplă și nu își propune să fie o masă de cunoștințe, este o structură, o structură a sufletului, o structură a înaintării, pentru a domina coerent lumea și cred că, în acest sens, ea se leagă de o serie de mari încercări ale cunoașterii. În sec al XVII-lea, cea mai frumoasă alcătuire muzeală datorată iezuitului Athanasius Kircher, la Roma, cel care este un discipator și al lui Jules Verne și al unei întregi științe subterane, dar și al egiptologiei, precum și al unor lucruri care-l vor interesa și pe Leibniz, și care vor pregăti viitorul îndepărtat al informaticii, alcătuirea sa este un muzeu al istoriei, adică toate vestigiile, și obiectuale și spirituale, pe care le adunau puterile Vaticanului. Athanasius Kircher, care era un erudit fabulos, i s-a înfățișat reginei Cristina a Suediei, vorbindu-i în 30 de limbi. Toate aceste bogății se alcătuiau pentru o imagine coerentă, pentru o construcție armonioasă, care să grupeze cunoștințele utile de dominare a naturii. Asta este muzeul, astea sunt marile construcții ale spiritului și enciclopediei. Au fost asemenea construcții și trebuie să fie în continuare, cu mijloacele moderne, suplă, ale epocii dumneavoastră. Același străbun pe care-l invocam mai înainte, Rabelais, spunea că marile teme, chiar și Evangheliile, chiar și adevărurile, trebuie citite, spunea el, „un sens agile” – într-un sens agil. Agilitatea, ferocitatea apropiării, capacitatea de a fi direcți, de a fi prompti în abordarea unor realități oricât de complexe reprezintă cu atât mai mult un semn al epocii noastre. Agili, dar nu irespectuoși, ci dimpotrivă, plini de respect pentru bogăția irecuzabilă a concretului. Și

eu cred că, dacă vreți, povățuiți de atâtea încercări și deziluzii pe care le-am avut în ultimele decenii, după ani de dictatură, multe dezamăgiri legate de precipitări într-o direcție sau în alta, toate lucrurile acestea cred că încep să ne facă destul de maturi pentru a apuca lucrurile cu un fel de relativitate necesară. Ea se impune pe o scară foarte largă. Știința foarte comodă care se lua drept etalon unic, știința noastră de tip european, care măsura și compara cantitățile, iar acum, deseori pusă la îndoială, o carte recent apărută, care a fost comparată cu operele lui Levi Strauss, așa de importantă în antropologie, de pildă, face analize la niște triburi considerate sălbatice, *jivaros*, în Brazilia, cei care tăiau capetele și le reduceau până la dimensiunea unei nuci. Acești *jivaros* au o capacitate de gândire, o ontologie care, s-ar putea spune, depășește fixațiunile reductive ale raționalismului european. Un fel de a concepe întregul universului, un fel de continuitate care nu este simplu materială a mărimilor comparabile cu care a operat în sec. al XVII-lea știința, știința europeană, dar este o capacitate de a pune în relații făpturi și realități aparent disparate. Analogia merge până la un fel de anemism: femeia din triburile *jivaros* consideră legumele, de pildă, pe care le cultivă precum copiii ei, un fel de înzestrare a naturii, dacă vreți un fel de suflet universal. Toate lucrurile acestea trebuie să ne dea de gândit, trebuie să ieșim din anume suficiență a gândirii de tip vechi european. Continuitatea cantitativă a speței europene trebuie să dubleze de alte dimensiuni, care să facă apel la continuitatea sufletului. Sunt lucruri la care trebuie să ne gândim.

Instrumentul acesta de cunoaștere, de comuniune, de înaintare, care este Academia, este și un instrument de întoarcere spre noi înșine, de cultură interioară și eu cred că de aceea el va fi un instrument fundamental pentru noi toți, cercetători, dar și oameni cărora -li se adresează această osârdie. Este încă un semn că răspundem unei misiuni „*misérables affamé du grand*”, cum spunea un poet francez „nefericiți care sunt flămânzi de mare, de mai mare”; nu un fel de emfază a cantitativului trebuie să rostească în aceste forțe, ci dimpotrivă, un sens al calitativului care să nu ne părăsească niciodată, calitativul din jurul nostru, al instituțiilor, al construcțiilor noastre și al ființei noastre interioare. Sunt perspective care ne înnobilează. Nu e vorba astăzi să sărbătorim un fel de „hei-rup” voios, ci este, dimpotrivă, un moment de înaintare îngândurată, responsabilă, care să fie pe măsura unei țări cu mari valori de civilizație, care a dat culmi ale creativității, cum au fost Eminescu și Brâncuși. Ideea de a introduce în seriile noastre de date mari forțe active ne înnoadă, dacă vreți, prezentul cu ceea ce a fost mai bun în încercările înaintașilor. Prof. Postolache a semnalat hazardul biografic care a

făcut ca Georgescu-Roegen, de pildă, Kirițescu, niște oameni foarte tineri la acea dată, să participe cu niște articole esențiale la Enciclopedia din '39-'43, apărută ultima, în dată, acum 70 de ani. Erau oameni care au fost eliminați din viața publică pe nedrept, în mod criminal. Un Golo-penția, un Mircea Vulcănescu. Vulcănescu era un filosof capabil să discu-te despre tomism, despre temele cele mai abstracte ale istoriei filosofiei, dar era și un economist și un ministru al bugetului - cum știți, a lăsat un buget demn de invidiat în condițiile în care România ducea război - și care, cu toate acestea, a pierit în condiția de criminal de război. Era o minte așa de rotundă, așa putea spune, de cuprinzătoare, era șef al gene-rației sale - și era o generație care îl cuprindea pe Eliade și pe Cioran -, încât Masaryk, cel care a fondat statul model de democrație, statul tânăr al Cehoslovaciei, retras din munca sa și devenit profesor la Sorbona, în-treba, în ajunul războiului, ce face filosoful, ce face filosoful nostru, îl avusese elev pe Mircea Vulcănescu. Nu era un titlu adoptat într-un mod facil, nu era un titlu uzurpat acela de filosof, când era vorba de asemenea mari personalități ale creației științifice și intelectuale, ci era o situa-re față de lume și de istorie care implică reflexiunea, implică acest echilibru fără de care nu vom putea înainta cu adevărat. Sunt multe incitațiile acestei zile, acestui travaliu. Eu cred că Academia, Institutul de Cercetări Economice, Grupul ESEN și-au dovedit de-a lungul acestor ultimi ani ca-pacități de prospecție remarcabile și vreau să mulțumesc oaspeților din străinătate.

Viitorul nostru nu e numai al nostru, este un viitor al oamenilor de bine, al Europei și al spiritului care, oricât de înalt, nu disprețuiește co-borârea spre nevoile imediat pragmatice. Pascal făcuse mașinuțe de cal-cul aritmetic - se mai păstrează câteva exemplare - când avea 19 ani, cu vreo 5 pitaci, pentru primul transport public, înainte de 1660, deci, genii enorme, de o precocitate fulgurantă, nu neglijau nevoi imediate, umile uneori, ale contemporanilor. Eu cred că, în raport cu ei, trebuie să ne si-tuăm universalitatea noastră. Voltaire are o observație foarte interesan-tă în dicționarul filosofic: în Anglia nimeni nu poate spune „je suis new-tonian” – sunt newtonian. De ce? Pentru că descoperirile lui Newton sunt așa de evidente încât a le cunoaște înseamnă a consimți la ele. Nu există posibilitate de sectarism acolo unde este o evidență riguroasă a cunoașterii. Este un lucru de meditat și cred că ne-ar putea feri de multe diviziuni, de un fragmentarism nesănătos, care ne face, nu o dată, ne produce nu o dată, mari pagube, o evidență a calității, o evidență a des-crierii raționale care se desprinde de tot ce facem și care să unească pe dinăuntru, ăsta este adevăratul ciment al înaintării. De aceea, legătura

pe care o face prof. Postolache între spiritul nostru și spiritul de consens de la Snagov, din 1995, nu e deloc întâmplătoare, e foarte pertinentă. Acolo, pentru prima oară, partide divergente, deseori francamente opuse și instituții ale societății civile, s-au pus de acord pentru a adopta un statut care avea să devină al nostru, al adevăratei Uniuni Europene, la instituția Uniunii Europene. A fost un mare câștig moral al acelui moment și conducătorul acelor dezbateri, prof. Postolache, nu se înșală raportând efortul nostru enciclopedic, care nu este un efort pur și simplu de eleganță cumulativă a cunoștințelor, ci este un efort care merge în adâncimea nevoilor, să se inspire din această, dacă vreți, școală de atitudine și de ascultare vrednică a chemărilor actualității.

Vă mulțumesc!

GHEORGHE DOLGU, MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

*Domnule Președinte al Academiei Române,
Domnule Președinte Iliescu,
Domnule Președinte Constantinescu,
Dragi colegi,*

S-au scurs iată patru ani de când reflectăm, tatonăm, experimentăm și chiar, în unele domenii, avansăm în direcția elaborării Noii Enciclopedii a României. Grupul inițial de 20-30 de entuziaști, de la început multidisciplinar, s-a lărgit rapid, ajungând să cuprindă zeci de personalități ilustre din cadrul Academiei și numeroși alți cercetători și specialiști sprijiniți de zeci de instituții de cercetare.

În mod firesc, dar ținând seama și de marile opere care, în diverse domenii interdisciplinare, au îmbogățit patrimoniul culturii și științei românești, de la obiectivul unei enciclopedii economice s-a trecut la obiectivul unei Noi Enciclopedii a României. După pasionantul și pasionatul expozeu al acad. Tudorel Postolache, inițiatorul, organizatorul și animatorul acestei imense și generoase întreprinderi, pe care-l felicit și eu cu dragoste și îi adresez cele mai bune urări la împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani, devine poate și mai clar de ce și cum s-a pornit pe acest drum, în ce constă oferta produsului final, ce aduce ea nou, pe ce atuuri și resurse se contează, cum se raportează acest proiect la alte proiecte similare, din trecut și de astăzi.

Sentimentele dominante, din câte am putut să-mi dau seama, sunt de angajament și responsabilitate, dar și de modestie și umilitate față de importanța covârșitoare, de imensitatea demersului și de dificultățile de surmontat, precum și de încredere în expertiza existentă în Academie și în instituțiile de cercetare din sistemul său, în universități, în diversele instituții ale vieții culturale, artistice și spirituale, de încredere în atractivitatea și forța de mobilizare a unui asemenea proiect grandios și generos din era multimedia și a internetului, internet care va înlesni colaborarea pe plan național, european și mondial și va permite noi forme de expresie, ca de pildă includerea, chiar și integrală, a unor mari opere,

specifice diverselor domenii, de la cele ale lui Eminescu și Caragiale sau Brâncuși, la Nicholas Georgescu-Roegen.

Am avut prilejul să particip la aproape toate dezbaterile din acești patru ani pe tema aflată în atenția conferinței noastre de azi, iar în cadrul breslei mele, la unele mari proiecte și acțiuni privind tranziția la economia de piață, integrarea europeană, gândirea economică, universală și națională. Aș spune și eu, cu toată convingerea unei experiențe de aproape șase decenii în învățământ și cercetare, că avem nevoie de o nouă prezentare enciclopedică a României, privită în actualul ei context național, european și mondial, la începutul secolului XXI și cu o perspectivă asupra întregului secol XXI. O prezentare aprofundată a României față cu problemele ei, după peste două decenii de transformări menite să ne ducă spre un model de tip occidental de economie și societate, identificând împlinirile, dar și nerealizările și erorile. Privatizarea, dezindustrializarea, eșecul sau aproape eșecul programelor de modernizare a agriculturii, de construire a unei infrastructuri de transport adecvate și moderne, sistemul energetic, bilanțul transformărilor din diversele sectoare ale serviciilor financiare, sănătatea și școala, evoluțiile din domeniul calității vieții, ale mediului, evoluțiile sistemului politic și din domeniul societății civile, totul trebuie pus sub o lupă necruțătoare, spre a se identifica erorile de concepție și execuție și spre a se degaja viziuni de viitor.

Noua Enciclopedie ar putea și ar trebui să reprezinte un moment unic de revitalizare a dezbaterilor din diverse domenii de cercetare, dezbateri care s-ar sprijini pe activitatea de reflecție și experiențele din alte țări vecine cu destine asemănătoare. O reflecție proprie, aprofundată merită Europa, la care am devenit membri cu drepturi depline, într-un moment în care aceasta rezistă cu greu la presiunile și șocurile generate de globalizare, criza financiară și economică cu epicentrul în Statele Unite, extinderea rapidă, consecutivă a colapsului regimurilor totalitare din Est etc. Presiuni și șocuri care, în contextul de reglementări și financiarizări excesive, au dus la criza datoriilor suverane, la șubrezirea euro și la o perspectivă de stagnare de tip japonez. Ce fel de evoluții ne sunt în acest context avantajoase pe termen mediu și lung, ce tendințe ar trebui să încurajăm, în plan economic, monetar și instituțional? Vrem mai multă sau mai puțină Europă, o Europă cu o singură viteză, cu două sau mai multe, vrem austeritate sau creștere, sau și una și alta dacă este posibil? Cum să se rezolve pe termen rezonabil problema datoriilor suverane sau lărgind cadrul și ridicându-ne la nivelul economiei globale, unde devine tot mai evident că politicile ultraliberale și-au cam epuizat po-

tenționalul, iar anomaliile se înmulțesc? Continuăm cu economia ofertei și dereglementării – ce facem cu socialul, care, neglijat, se fofilează ca un posibil tsunami devastator? Lăsăm în continuare piețele să rezolve totul, piețele care, în expresia lor cea mai rafinată – piețele financiare -, nu au fost în stare să-și rezolve propriile probleme și să evite haosul? Nu e necesar un nou contract global asupra raportului dintre stat și piață?

În încheiere aș releva două elemente de bun augur pentru destinul acestei întreprinderi. Primul este modul viguros în care s-au demarat lucrările și progresele realizate în domenii importante ca solul, subsolul, apele, populația și patrimoniul cultural, precum și oglindirea statistică a dezvoltării economice a României pe termen lung. Toate se înscriu în contextul marcat de apariția unor opere fundamentale în domeniul limbii și literaturii, istoriei etc., ca și în cel al experienței acumulate în abordarea unor mari teme de interes național, cum ar fi strategiile de tranziție la economia de piață și integrarea europeană a României ori pașii făcuți în valorificarea gândirii economice românești și universale. Al doilea element este reprezentat de faptul că Noua Enciclopedie a României este concepută ca un program deschis spre noile tehnologii de comunicare, spre diversitatea contribuțiilor și a punctelor de vedere, spre participarea unor oameni de știință și cultură de peste hotare, spre noile orizonturi ale cunoașterii.

Doamnelor și domnilor, închei aici cele câteva gânduri pe care mi-am îngăduit să vi le prezint dintr-o perspectivă de economist și cercetător și vă mulțumesc pentru atenție.

ACAD. MIRCEA MALIȚA

*Domnule Președinte,
Iluștri oaspeți,
Dragi colegi,*

Partea de dimineață¹ a fost marcată de multe stări de emoție, de transport sufletesc, de omagiu pe care-l aducem celui mai tânăr octogenar din colecția Academiei, pe care îl sărbătorim cu bucuria de avea un coleg extrem de fertil, de producător și creator în materie de idei, pe care după aceea le folosim și noi. Vă dau numai un exemplu, pentru că mă ocup din când în când de chestiunile de prognoză, de prospecțiune, utilizez efectiv teoria sa, a generațiilor prezente. În momentul de față, pentru prima dată, așa în istorie, din cauze democratice bine cunoscute, trăiesc trei generații, nu două, nu părinți și copii, ci bunici, părinți și copii; e o familie mai mare, cu trei trepte, care cuprinde mai mult din istorie decât înainte, când nu era timp să se pună la bătaie sursele atâtor intervale istorice. Iată, academicianul Tudorel Postolache este alături de noi, ne dă idei, le publică frumos, sunt fericit că ideile sale cunosc o rezonanță bună și în literatura franceză și au circulație acolo. Îi suntem recunoscători pentru inovații sau pentru inițiative monumentale, cum este aceasta a noii enciclopedii, pe care o urmărește cu pasiune și cu perseverență inegalată de un timp bun încoace.

Or, sigur, de asemenea tot dimineață am fost animați de o viziune bună pentru omenire, care trebuie respectată în această enciclopedie. Aici aș vrea să introduc o mică notă de scepticism: „omenirea nu arată bine, la ora asta arată mizerabil, este una dintre etapele sau perioadele istorice de maximă dezorientare și confruntare, fie fizică și războinică, fie doctrinară, fie de altă natură. Nu e o lume care să te facă fericit că trăiești în ea, pentru că generează tot timpul, dacă nu multă otravă, în orice caz substanțe periculoase, pernicioase. Ei bine, nici nu știm cum se va termina o criză care nu se mai sfârșește, care e ca o cometă, și suntem mereu în coada ei, și continuă, și continuă..

---

¹ Distinsul acad. Mircea Malița a deschis lucrările celei de a doua jumătăți a Conferinței din 20 noiembrie 2012 (n.red.).

Este fantastic să vezi oameni care se aruncă la niște proiecte, de pildă, europene, de integrare, cu un zel și cu o pasiune extraordinară, în timp ce construcția pâraie din toate părțile, construcția europeană are ea însăși o grijă în față și nu s-a terminat și nu știm ce este, și nu știm cât de europeni o să trăim peste vreo câteva luni de zile sau un an. Chestiunea nu este așa de simplă ca să spunem că privim acest viitor cu încredere și trebuie să îi ridicăm monumente; să i le ridicăm, zic, dar cu o anumită prudență așa vrea să spun, pentru că litanii și prezentări elogi-oase nu-s de făcut pentru calitățile care le-a demontat o omenire, fiind date de maladii cerebrale, care au acoperit orizontul ei intelectual într-un mod decadent și distrugător și suicidal. Presiuni, tendințe trebuie să le judecăm; lumea este bună când știe să-și apere viitorul, în sensul că are o idee asupra viețuirii pe care o pune înaintea, nu are accente suicidale, cum este acela, așa de simplu, de distrugere a resurselor naturale, până nu rămâne nimic din ele pentru generațiile următoare. Numai asta dacă am discuta, am vedea că, undeva, ceva nu merge bine în mentalul acestei societăți și al acestei lumi, pe care totuși trebuie să o prezentăm cu grijă, cu o răspundere enormă prin ideile pe care le îmbrățișăm.

Eu vă dau numai o mică diferență de abordare. Există structuraliști și există funcționaliști, de când e lumea, de când s-a creat Uniunea Europeană. La început a fost funcționalistă, și un român, a întemeiat chiar o ramură, o teorie a funcționalismului, iar pe urmă a venit modelul celălalt care a acoperit tot, este modelul structuralist. Nu ne interesează ce se face, ci cum face, ce instituții avem, ce legi, ce norme etc., mii de avocați adună, adună date, obligații, fac reglementări, în toate direcțiile. Mergeți la Bruxelles și veți găsi acolo vreo 600 de dosare pentru peștii oceanici, în care și-au luat obligații toate statele. O fi foarte important, este probabil un subiect vital să păstrezi speciile peștilor din ocean, dar sunt și alte chestiuni de minima, romanii ziceau că de minima „**non curat praetor**”, **praetor-ul** nu se ocupă de mărunțișuri. „**Acvila nu prinde muște**”, altă frumoasă chestiune din trecutul latin, al culturii latine. Ei bine, nu pot să spun că nu lucrează, lucrează foarte mult, dar lucrează cu ideea structuralistă. Am luat o carte despre Europa, am vrut să o citesc – a fost foarte greu de citit; începe cu conducerea, după aceea vine descrierea secțiilor, apoi vine descrierea instituțiilor, pe urmă descrierea meseriilor angajate etc. și, până la urmă, nu știm ce face această splendidă construcție, care este pentru ceva, nu ceva puțin reflectat doar într-un capitol scurt de încheiere. Nu putem să facem o construcție frumoasă în care să te plimbi, nevăzând sclipiri, inovații arhitecturale oglinzi etc. și care să nu fie practică pentru viața ta, pe care să ți-o îmbunătățească. Asta-i

stadiul arhitecturii moderne, este nefuncțional, total nefuncțional, splendid ca apariție și ca imagine. Trăim această perioadă de presiuni, de lucruri gratuite, frumoase, inutile, irelevante, de suprafață, nemergând în jos, nepătrunzând în substanță și în materie. Sunt înfricoșat la această oră de creșterea acestui val în cultură, care și-a găsit un nou sprijinitor, nobil, frumos, opulent, și anume computerul, informatica și computerele care au aceeași tendință de bază și imprimă tuturor activităților umane (cum am fost preveniți de noile cercetări), că tot ce este lectură clasică, este lucrat într-un singur lob al minții noastre. Când treci la un produs computerizat, nu acea zonă este activată, ci alta, este altă parte a creierului care lucrează pentru acest tip de activitate. Ni se schimbă puțin creierul în epoca computerelor și pierdem ceva în favoarea suprafeței întinse, nemărginite, miliarde, miliarde de obiecte vizionate de sus, fotografiate, clasate ș.a.m.d., numărate, comparate, dar în profunzime nimic, nimic nu este profunzimea ideilor, minții umane, sufletului său.

Iată neliniști la scrierea unei enciclopedii senine, pe care noi să le consumăm între noi, eventual, sau să le dăm atențiunea necesară, ca să nu ne facem de râs pentru o generație sau două după noi, pentru că unele din aceste doctrine perisabile dispar și nu ar trebui să ne lipsească în plină stare de euforie față de ele atunci când le scriem, oarecum să le girăm permanența în timp. Eu zic așa: dacă nu ești structuralist și ești funcționalist, nu te întrebi cum aranjezi materia – e alfabetic, nu e alfabetic, e pe an, nu e pe an, e cu nume, e fără nume, e cu eseu, fără eseu, eseu este criptic sau descriptiv ș.a.m.d. Asta este partea structurală a enciclopediei și te gândești la următorul lucru, foarte simplu: vine tânărul sau copilul – acum noi zicem tineri – din liceu sau din facultate și vrea să se lămurească cu o idee, se duce direct la enciclopedie, o scoate din raft cu emoție și cu speranță, găsește ușor răspunsul la întrebarea lui, care poate fi despre orice. Trebuie să știm noi ce poate să îl preocupe ca să deschidă și să fie servit și acolo să fie bucuros că a găsit răspunsul la întrebarea pe care o căuta. Asta e funcționalismul. Sper că acest structuralism contemporan, pe care nu vreau să-l dezvolt și să spun cât este de periculos, ne-ar putea devia de la interesele unui studiu bun și într-adevăr reprezentativ pentru o cultură care a fost și trebuie să rămână în același timp critică și în același timp deschisă spre viitor.

Vă mulțumesc!

ING. ION ILIESCU, FOST PREȘEDINTE AL ROMÂNIEI

Onorată asistență, aș dori să pronunț câteva cuvinte în legătură cu evenimentul de astăzi. În primul rând încă o dată doresc să îl felicit pe Tudorel Postolache, care se adaugă grupei mari de octogenari. Mă situez în această grupă a celor care au depășit vârsta de 80 de ani și să îi urăm sănătate și cât mai multe satisfacții, într-o operă care a fost așa de bine apreciată de toți cei care l-au cunoscut. Aș sublinia un fapt, și anume că în acești 20 și ceva de ani de după revoluție, Tudorel Postolache a fost părtaș la câteva momente majore, ale proiectării, ale strategiei noastre de dezvoltare a societății românești. A fost coordonatorul unei prime lucrări, în 1990, „**Strategia tranziției spre economia de piață**”. Se prăbușise o lume, un sistem, o structură statală a economiei. Ce însemna economie de piață pentru noi, cu ce se mânca noțiunea asta, economie de piață, și cum va trebui ea să se structureze, să se profileze în societatea românească? A fost o primă acțiune, la care au participat vreo 2000 de cercetători din diverse domenii și care a prezentat un material, cu trei variante atunci, de posibile traiectorii ale acestei evoluții a societății românești.

A fost un al doilea moment important evocat aici, în 1995: ne pregăteam pentru integrarea în structurile europene, iar tema majoră era cum anume să compatibilizăm economia românească și societatea românească cu structurile europene în care doream să ne integrăm. A fost strategia integrării în Uniunea Europeană, de asemenea un colectiv amplu coordonat de Tudorel Postolache, cu dezbaterile de la Snagov, care au fost aici evocate, vreo 4 luni de zile de dezbateri și s-au elaborat atunci o strategie națională și o serie de documente însoțitoare. Am avut atunci o întâlnire, și toți factorii politici – erau 14 partide parlamentare, liderii celor 14 partide, la putere și în opoziție – au participat cu reprezentanții lor în această Comisie de elaborare a respectivei Strategii, iar apoi, în final, am elaborat o Declarație politică de susținere a Strategiei Naționale de integrare în Uniunea Europeană. Cu aceste documente ne-am prezentat la summitul următor de la Cannes. Era președinția franceză, debutasem, lansasem, după președinția germană, și deci acum mergeam cu aceste documente la noul Summit, la Cannes, în care am pre-

zentat Strategia românească de pregătire a României pentru integrarea în Uniunea Europeană. Am avut, în fine, la începutul anilor 2000, 2003, 2004, o mare dezbatere națională privind Strategia Dezvoltării Durabile, era un fel de reflecție și reflectare a gândirii românești, la Strategia pentru Dezvoltare Durabilă la nivel mondial dezbătută la Johannesburg, la un Summit organizat de Națiunile Unite, cu privire la conceptul de dezvoltare durabilă în zilele noastre și cum anume să se reflecte acest concept în activitatea noastră.

În toată această perioadă, tot la inițiativele lui Tudorel Postolache, s-a creat Grupul ESEN, care a abordat asemenea probleme din punctul de vedere al teoriei economice, mai ales, și care s-au reflectat și în aceste elaborări strategice. Aș dori să subliniez faptul că Tudorel Postolache a fost prezent, în momente importante, la elaborări strategice vitale pentru proiectarea dezvoltării noastre. Ei bine, una dintre idei, din nou de mare valoare, este această idee a elaborării Noii Enciclopedii a României. Și eu am parcurs cele patru volume ale Enciclopediei elaborate sub coordonarea lui Dimitrie Gusti în '39-'43 și am constatat că în acea enciclopedie lipsește un capitol, și anume cu privire la „Apele României”. Mediul este un compus din trei componente – apă, aer, sol. S-a vorbit mai înainte aici și de aer, de aerul folosit tehnic. Aceste componente ale mediului sunt în mod obligatoriu componente și ale structurilor activităților umane și intră, prin urmare, în structurile dezvoltării noastre economico-sociale. Din Enciclopedia coordonată de Gusti lipsește un capitol, cu privire la „Apele României”. Am fost solicitat să coordonez o asemenea lucrare pentru elaborarea în Noua Enciclopedie a unui capitol privind apele României. Pe scurt, am contactat specialiștii noștri din domeniu, din instituțiile fundamentale și din Institutul de Meteorologie și Hidrologie „Apele române” – compania națională care coordonează activitatea de gospodărire a apelor României – și reprezentanții bazinelor hidrografice, reprezentanții administrației Deltei Dunării, ai litoralului. Ne aflăm deja în procesul de elaborare a acestei părți componente a capitolului privind apele române. Sunt deja în posesia unor subcapitole pentru un viitor volum. Avem elemente componente privind meteorologia, privind hidrologia apelor României, privind acțiunea de gospodărire a apelor, inclusiv fazele extreme, excesul de apă, inundațiile cu toate consecințele lor, sau lipsa de apă, perioadele secetoase. Ne aflăm și acum într-un an eminamente secetos, n-am avut ploi de primăvară, n-am avut ploi de vară, n-avem iată ploi de toamnă, să vedem cum o să fie cu zăpada. În tinerețea mea era un tablou aproape clasic al anului hidrologic. În noiembrie începea iarna, sfârșit de noiembrie, la început de decembrie

solul țării era acoperit de zăpadă, la sfârșit de februarie început de martie începea topirea zăpezii, se suprapuneau ploile de primăvară și apăreau vârfurile, debitele maxime pe râuri, cu viituri, cu inundații, cu fenomene catastrofale. Apoi, de regulă, vara mai secetoasă, toamna, ș.a.m.d. Acest tablou s-a schimbat radical, nu mai avem această desfășurare clasică a fenomenelor meteorologice, iată ani fără ploaie. Se schimbă, în consecință, hidrogramele clasice ale râurilor românești, așa cum le-a învățat generația mea de hidrologi, de hidrotehnicieni, de hidroenergeticieni. Se schimbă din acest punct de vedere lumea, deci condițiile climatice. Trebuie să reflectăm acest lucru în toate studiile pe care le elaborăm.

În fine, muntele și apa. Noi avem o structură a rețelei hidrografice oarecum armonioasă, pentru dimensiunile țării noastre, un caz oarecum unicat. Toate râurile României izvorăsc din munții Carpați și toate se adună în Dunăre, care pe 1000 de km spală sudul țării. Este un tablou în sine interesant, având fără îndoială foarte multe componente. Deci muntele și apa, râurile și Dunărea ș.a.m.d. formează un tot. Avem, spuneam, câteva capitole deja elaborate și sunt în curs de elaborare problemele specifice Deltei Dunării, problemele specifice litoralului românesc.

În expunerea mea de acum ceva timp, în cadrul dezbaterilor pentru Noua Enciclopedie, m-am referit la un fenomen pe care l-am studiat de-a lungul a câtorva decenii, „Procesele de eroziune a solului românesc”. Solul românesc s-a născut din aportul de aluviuni transportate de Dunăre și, de-a lungul vremii, au făcut să avanseze Delta Dunării spre Marea Neagră, care apoi, datorită curenților marini (care au o desfășurare contrară mișcării apelor, de ceasornic), creează o dominantă a unor curenți N-E-S-V, împingând aluviunile spre țărmul românesc și închizând, de-a lungul istoriei, niște golfuri, dând naștere apoi lacurilor de litoral Razim și Sinoe. Ei bine, acum asistăm la un fenomen invers datorită reducerii aportului de aluviuni, ca urmare a lucrărilor hidrotehnice pe Dunăre și pe râurile inferioare. Cantitățile de aluviuni s-au diminuat și atunci curenții marini cunoscuți drept curenți constructori, care au construit litoralul românesc, au devenit, de câteva decenii, curenți erozivi, care în perspectivă probabil că vor deschide din nou lacurile Sinoe și Razim ca golf. Istria, cândva port la Marea Neagră, este acum despărțită de Marea Neagră de Lacul Sinoe. Sunt fenomene reversibile și, din acest punct de vedere, și studierea lor intră în preocupările specialiștilor noștri și le vom reflecta cumva și în Noua Enciclopedie. Încă o abordare specifică: evoluția construcțiilor hidrotehnice mai ales după anii '50 a avut o desfășurare masivă de amenajări hidrotehnice pe râurile Româ-

niei. Avem peste 1200 de baraje și acumulări de apă de dimensiuni mai mari sau mai mici, care au contribuit la schimbarea condițiilor naturale, inițiale, pe bazinele noastre hidrografice și intră în balanța gospodăririi apelor din România. S-a dezvoltat o întreagă tehnică în acest domeniu: avem baraje diverse, de pământ, de beton armat, de plăci și combinații diferite. Evoluția tehnicii în acest domeniu și tot ce a adus ea în acești ani este prezentă în țară. Și, în fine, strategia Dunării, este o strategie comună și un element fundamental al cooperării noastre internaționale cu țările aparținând Bazinului Dunărean. Iată cam care ar fi configurația viitorului volum privind apele României și care se va include în prezentarea acestui capitol din Noua Enciclopedie a României.

Două chestiuni aș dori să subliniez în final, dintre cele ridicate pe parcursul discuțiilor noastre, ca probleme de fond. În primul rând, problema subliniată de câțiva vorbitori, decalajele istorice pe care România le-a cunoscut și le cunoaște, și care mențin țara noastră într-o situație nefavorabilă la nivel european.

După decenii de eforturi, în care nu reușim să reducem aceste decalaje, pe care le-am moștenit din istorie, față de țările dezvoltate europene, tema rămâne majoră și este obiectivul fundamental istoric al generațiilor care vin. Cum să reducem aceste decalaje istorice și cum anume să avansăm din acest punct de vedere?

Cred că această temă trebuie să fie în mod corespunzător reflectată în proiectul nostru. Care au fost cauzele care au dus la această rămânere în urmă de-a lungul istoriei și cum anume, care să fie căile de acțiune în această privință? De aceea, cunoașterea trecutului este o temelie fundamentală pentru proiectarea acțiunilor viitoare, pentru a înlătura această moștenire, nefavorabilă pentru generațiile prezente și cele imediat viitoare.

Profesorul Malița a evocat aici o situație nefavorabilă în care ne aflăm și spunea domnia sa că perioada actuală în istoria omenirii, în general, „mi se pare cam mizerabilă” și despre cele două componente ale abordării acestei problematice, în general, funcționalism și structuralism. Eu cred că trebuie să fie îmbinate funcționalismul cu structuralismul. În legătură cu situația existentă încă în lumea de azi, secolul XXI, însumează niște evoluții extraordinare în procesul cunoașterii, în dezvoltarea mijloacelor de acțiune ale societății umane, dar care nu reușesc să înlătore niște situații total nefavorabile dezvoltării societății umane.

Am tradus și vom lansa peste două zile la târgul de carte, la Gaudeamus, cea mai recentă carte a unui cercetător american, Lester Brown, pe care îl cunoașteți bine. El a devenit membru de onoare al

Academiei de Științe Agricole și Silvici, apoi al Academiei Române. Este creatorul, în 1974, al World Watch Institute, iar ultima sa carte se referă, în mare parte, la aglomerarea planetei, prin creșterea dinamică a populației globului. Primul miliard de cetățeni ai planetei, locuitori ai planetei s-a înregistrat la începutul secolului XIX, al doilea miliard prin 1932, pentru ca la finele secolului, în anul 2000, să se ajungă la 6 miliarde. Deci, în numai 70 de ani, s-a triplat populația planetei. În numai 11 ani, am ajuns de la 6 la 7 miliarde. Prognozele arată că în următoarele trei decenii populația planetei va ajunge la 9 miliarde. Deja, la 7 miliarde, circa 1 miliard trăiește la limita existenței, într-o foamete cumplită, următoarele 2 miliarde se vor adăuga în zonele cele mai sărace ale planetei, în subcontinentul indian și în Africa subsahariană. Deci cu perspective care din acest punct de vedere complică condițiile de viață ale populației care se va adăuga în anii ce vin.

Europa a rămas cumva la un nivel de stabilizare demografică, alături de alte câteva zone. Aportul de populație în zone foarte sărace și imposibilitatea asigurării hranei pentru cele 2 miliarde în plus devin din ce în ce mai limitate pentru omenire. Iată un tablou și un semnal de alarmă tras de acest cercetător, care urmărește sistematic, din 1974, aceste probleme globale. Am ținut numai să-l evoc, pentru că vom avea lansarea de carte peste două zile, în contextul discuției de azi.

Eu cred că discuția asupra proiectării unui document fundamental pentru cultura noastră, după Enciclopedia lui Gusti, reper fundamental din acest punct de vedere, ne provoacă să aducem ceva în plus la realizarea unei asemenea elaborări științifice, și nu numai științifice, care să prezinte – știind că enciclopedia nu este o strategie, ci un document care fotografiază situația în care se află societatea românească în momentul de față – instrumentul pentru proiectarea gândirii noastre viitoare pentru dezvoltarea societății românești.

Vă mulțumesc!

PROF. DR. JAIME GIL ALUJA,
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

PRÉSIDENT REAL ACADEMIA DE CIENCIAS
ECONÓMICAS Y FINANCIERAS

Quelques mots seulement pour vous exprimer notre satisfaction et notre joie pour pouvoir partager quelques heures avec cet auditoire si distingué.

La Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras d'Espagne depuis sa création en 1758 a travaillé pour l'unité de l'Espagne et travaille maintenant aussi pour l'unité de l'Europe.

Et avec nous, les espagnols, quelques grands personnages ont collaboré à la construction de liens scientifiques en tissant un réseau de connexions internationales qui nous ont permis d'avancer dans le chemin de la connaissance.

Parmi cet ensemble d'intellectuels se trouve la figure de l'Académicien Tudorel Postolache. L'initiative de M. Postolache de lancer la « Nouvelle Encyclopédie pour la Roumanie » constitue un événement majeur dans la vie de tous les académiciens.

Notre Europe subit actuellement un bouleversement, un des plus importants de son existence. Nous avons le sentiment que cette chère Europe se replie sur elle-même, avec des hésitations qui nous emmènent à un dangereux avenir. Mais, comme M. Raymond Barre, euro-péiste convaincu, disait: «L'Europe va se faire... même si de temps en temps il faut reculer, ... mais ce n'est que pour prendre plus d'élan, pour continuer à avancer...».

Il faut signaler, tout d'abord, que cette crise actuelle n'est pas seulement économique et financière,... c'est une crise sociale, humaine, et culturelle, et, le plus profondément, **une crise de valeurs**.

Le processus récessif et dépressif d'une grand partie des systèmes économiques européens offre un grand choix d'opinions d'intellectuels, de politiques et d'hommes d'affaires qui cherchent dans les domaines économique et financier des solutions aux nombreux maux qui nous affligent.

Cela n'est pas étrange, car toutes les mises au point situent les «causes» de cette situation dans les décisions prises par les divers responsables économiques sans se rendre compte qu'en réalité, elles ne sont pas la «cause» mais bien un «effet» dû au changement profond de la mentalité, des habitudes, en somme des valeurs d'une nouvelle société qui est en train de se former. La «cause» principale de tous nos maux est donc l'existence d'une «crise sociale».

C'est à mon avis et dans ce contexte, que nous devons situer la position de M. l'Académicien Gheorghe Dolgu qui a posé l'importante question : comment pourra-t-on faire face aux immenses dettes des pays européens ? Et celle de M. l'Académicien Mircea Milita lorsqu'il a mis en évidence que nous sommes immergés dans une époque caractérisée par la plus grande désorientation. La magnifique conférence de M. l'Académicien Tudorel Postolache nous a montré le chemin, et la « Nouvelle Encyclopédie pour la Roumanie » se trouve sur son parcours.

Voilà l'opportunité de son initiative.

En toute modestie et depuis l'autre extrême de la latinité d'Europe, nous offrons la collaboration de la Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras de España à cette importante initiative.

Ce n'est que le service à la société qui nous incite à offrir notre collaboration. La Royale Corporation que je préside a toujours travaillé pour que la société de demain soit plus juste, plus libre et plus solidaire.

PROF DR. PETRE ROMAN

*Domnule președinte al Academiei,
Domnilor președinți,
Stimați colegi,*

Academicianul Tudorel Postolache este marea personalitate română care are, cred, numai dumnealui singur, calitatea de a fi posesorul artei consensului. Domnia sa a realizat cu succes trei exerciții de consensualizare: Strategia pentru înfăptuirea economiei de piață în România – 1990, Snagovul – 1995 și, ceea ce nu s-a spus, Planul de acțiune pentru aderarea României la Uniunea Europeană în 2000.

Dacă, spuneam cândva, s-ar înființa o catedră universitară de consens, dumnealui este cel chemat să fie profesor. Poate că nu este deloc întâmplător că a fost capabil să preia acest concept și această idee de consensualizare.

Mă gândesc că Henry Benson spunea: „La vérité c’est le plus souvent le consentement lui-même” (Adevărul este cel mai adesea consimțământul însuși).

Ca un tribut pe care doresc să îl aduc domnului academician, dar și în susținerea Noii Enciclopedii a României, vă rog să-mi dați voie să aduc, foarte repede, câteva gânduri esențiale, bineînțelese nu ale mele, ci ale mai marilor lumii, în această căutare veșnică de cunoaștere și de stabilire a acestei cunoașteri.

Am început cu Denis Diderot (1751), cu a sa Enciclopedie, în care el spune că ea exista pentru a colecta toată cunoașterea ce se află acum dispersată pe fața Pământului pentru a face cunoscută oamenilor structura sa generală și pentru a o transmite celor care vor veni după noi. Mare lucru nu s-a schimbat.

Într-un alt registru, Hölderlin, acest mare poet liric german, a cărui viață și creație, am mai spus-o, au multe asemănări cu ale marelui nostru Eminescu, în eseul său din 1801 „Felul de a proceda al stilului poetic”, definea funcția artei drept actualizare a infinitului. Literal, el spune, citez: „este faptul de a duce în prezent sau în contemporan ceea ce nu are limite”. „Cum? – se întreba el – Ceea ce se află într-o neîncetată mișcare, precum gândirea și toate procesele vitale, poate fi adus la tran-

sformat într-un punct”. Rezolvarea, spune el, stă în aceea că spiritul și viața sunt echivalente.

Distanța care separă informația de cunoaștere, atât de des un diluviu de date, nu ne poate spune ceea ce avem nevoie să știm. Pe de altă parte, cunoașterea, la rândul ei, nu garantează înțelepciunea sau nu lămurește complet.

Pearse Elliott, în 1934, avea niște versuri tare frumoase: „Unde e înțelepciunea pe care am pierdut-o în cunoaștere, unde e cunoașterea pe care am pierdut-o în informație”.

Herbert G. Wells era pasionat de o nouă Enciclopedie a lumii. În cartea sa „World brain”, în 1938, el spune că o nouă Enciclopedie a lumii transcende forma statică a cărții. Sub conducerea unui corp profesional înțelept format, citez: „din oameni distinși și foarte importanți”, noua Enciclopedie a lumii va fi într-o stare de continuă schimbare, un fel de curățătorie pentru minte, un depozit în care cunoașterea și ideile sunt primite, sortate, sintetizate, digerate, clarificate și comparate.

Spunea profesorul Postolache că vechile moduri de organizare a cunoașterii nu mai sunt neapărat eficiente. Cine cercetează, cine filtrează?

În primele zile de la apariția radioului, Bertolt Brecht exprima aforistic noua sa îngrijorare. Extraordinar de simpatic. Un om care are ceva de spus și nu găsește ascultători e într-o stare rea, dar într-o stare și mai rea se află ascultătorii care nu găsesc pe nimeni să le spună ceva.

Lipsa, absența Enciclopediei Române n-a fost percepută ca absență până în prezent, pentru că nu era în joc. Această creație, la concurență cu Wikipedia, nu părea să rezolve problema esențială a informării fără risipă de energie. Însă, „Noua Enciclopedie a României” are vocație de tezaur activ, adică, să zicem, un oximoron tezaur activ, nu expediază definirea unor termeni sau informația punctuală, ci este împlinirea unei necesități de temelie a construcției culturale naționale.

Desigur, definițiile, informațiile, nominațiile, demarcațiile și percepțiile sunt perpetuu revizitate, dar mai întâi de toate, corpul de cunoaștere enciclopedică trebuie să existe. Iar ceea ce se referă la România și la poporul român n-are cum să fie realizat dacă cineva din afară și-ar da osteneala atât de complex și exact pe cât o pot face oamenii noștri.

Vă mulțumesc.

ERNA HENNICOT-SCHOEPGES

C'est avec une grande émotion que je prends la parole devant votre auditoire pour exprimer mon respect et mon admiration pour l'initiative lancée par l'académicien Tudorel Postolache. Et mon respect s'incline devant les peuples de Roumanie qui par leurs capacités intellectuelles, artistiques et culturelles transcendent les adversités du moment en une prospection de l'avenir fondée sur la connaissance et le savoir. Mon admiration est vouée au génie roumain, riche de la diversité de ses cultures, fécondé par les difficultés de construire la nation unie et solidaire.

Le travail de grande envergure sur une nouvelle encyclopédie sera une réponse juste au savoir superficiel qui s'est infiltré dans nos systèmes, qui juge sans connaître, qui répond sans avoir écouté, qui s'arroe le droit de conseiller sans avoir essayé de comprendre.

L'envol tracé par la volonté de léguer à la postérité toute l'histoire exprime la foi profonde dans le pouvoir de l'esprit et du cœur.

Dans ses Notes et Réflexions "Vers un Idéal praticable", le Professeur Postolache montre le chemin vers l'école universelle "médiateur par excellence" qui devrait embrasser " ...avec la même chaleur maternelle la permanence toujours renouvelée du jeu, de l'amour et de la sagesse, de cette trinité consubstantielle à chaque individu humain" (cit.)

J'aimerais relever toute l'envergure de ces paroles qui joignent l'éternel féminin à toutes les capacités émotionnelles d'esprit et de cœur, dans une perspective de long terme et universelle.

Je tiens à féliciter M. Postolache d'avoir persévéré dans son action, d'avoir sans cesse avec assiduité et délicatesse repris le flambeau auquel il avait voué son action et sa pensée.

PROF. DR. EMIL CONSTANTINESCU FOST PREȘEDINTE AL ROMÂNIEI

*Domnule președinte al Academiei Române,
Distinsă audiență,*

Doresc să încep și eu intervenția cu un omagiu adresat academicianului Tudorel Postolache din partea unei persoane care mai zăbovește încă puțin în prima jumătate a septuagenarilor către cel mai proaspăt octogenar al Academiei Române.

Dar cred că nu numai vorbind despre personalitatea academicianului Postolache și despre realizările sale, și aici pot să accentuez că sunt unul dintre beneficiarii talentului dumnealui de a consensualiza, despre care primul-ministru Petre Roman a vorbit cu bună dreptate. Dar cred că un bun tribut pe care putem să îl aducem astăzi academicianului Tudorel Postolache este să vorbim și să susținem inițiativa sa din ultimii patru ani, „Noua Enciclopedie a României”, o enciclopedie de generația a treia pentru secolul XXI, ca să citez complet definiția pe care inițiatorul acestui proiect a dat-o.

Am să încep intervenția mea de la ultima frază a materialului pregătit pentru lansarea „Noii Enciclopedii a României”. Concluzia fermă a reuniunilor desfășurate pe parcursul celor patru ani a fost aceea a importanței acestui demers pentru societatea românească la întretărirea între milenii, probându-se că „Noua Enciclopedie a României” este un proiect fundamental al științei și culturii naționale pentru secolul XXI. În această direcție aș dori să organizez gândurile pe care vi le împărtășesc acum. Pentru că, la rândul meu, am fost de multe ori somat să-mi spun un punct de vedere asupra societății românești actuale și asupra modului în care se poate ieși din impas.

Ca întotdeauna când ești în impas, recursul cel mai la îndemână este la mituri, și m-am gândit la două mituri ale Greciei antice.

Primul dintre ele – labirintul. Mitul labirintului, pentru că el se potrivește foarte bine cu cea țesătură din care nu poți ieși, în care nu numai prezentul era afectat, ci și viitorul, copii devorați, era devorat și prezentul, dar era devorat și viitorul. Însă, dificultatea de a ieși nu consta numai în acest spațiu, care era liber de fapt, nefiind închis nicăieri, dar

nu se găsea un fir de ieșire, ci și în faptul că, odată ajunși acolo, chiar prizonierii nu mai doreau să iasă. Ei bine, soluția pe care Dedal i-a sugerat-o lui Teseu și, practic, că întotdeauna găsești și ceva practic, a îndeplinit-o dându-i un fir. Acel fir simboliza, pe de o parte, simțul datoriei, datoria de a ieși din acest labirint, și, pe de altă parte, legătura dintre trecut, prezent și viitor, pentru că, așa cum se spune în interpretarea dată de Gide, numai din ce ești în clipa de față se va plăsmui cel ce vei fi mâine.

Un alt mit care cred că se leagă de acest proiect este cel al poate celei mai frumoase legende grecești, cea a argonauților, care căutau lâna de aur simbolizând puterea, bogăția, de ce nu chiar și fericirea. Dar, chiar la începutul drumului lor ei se lovesc de imposibilitatea de a trece prin ceea ce astăzi știm că este Bosforul. Și acolo întâlnesc un personaj, pe Fineus. Fineus fusese dăruit de zei cu capacitatea de a vedea viitorul, dar, temându-se după aceea de acest dar pe care i-l făcuseră, l-au orbit și, mai mult decât atât, i-au pus permanent în față o masă plină de mâncare, dar harpiile îi luau în permanență mâncarea din față, astfel că el având în față mâncarea era permanent flămând. Argonauții îl eliberează pe Fineus și primesc în schimb soluția, pentru că el nu mai putea să prevadă viitorul, dar avea și o soluție, practic îi învață cum să treacă pe acolo.

Dar, mai mult decât atât, dacă mitul labirintului ne arată și ne zugrăvește confuzia în care ne aflăm și cum putem ieși din ea, pe de altă parte, mitul argonauților ne arată și forța pe care o are solidaritatea. Pentru că acestea sunt cele două elemente de care avem nevoie acum: un fir, un proiect și o solidaritate în jurul acestui proiect.

Despre această oportunitate a proiectului „Noii Enciclopedii a României” aș dori să vorbesc și s-o situez, pentru că ea se spune că este o soluție pentru secolul XXI, s-o situez la început, când a apărut și această idee, și anume imediat după anul 2007, când România a devenit membră a Uniunii Europene și a obținut un statut de democrație consolidată, cu o economie de piață funcțională, îndeplinindu-și nu numai proiectul politic postcomunist, ci și un ideal proeuropean secular.

Tot atunci însă au început tot mai mult românii să conștientizeze o stare acută de criză, predominant morală, care afectează energiile pozitive ale națiunii.

După părerea mea, depășirea crizei actuale nu este legată atât de dificultățile financiare, economice sau politice, cât de lipsa unui proiect național.

Am schimbat un sistem dictatorial cu un sistem care a mers pe calea democrației și a economiei de piață fără să avem însă o analiză serioasă a perioadei depășite și am pierdut 20 de ani încercând să-i înțelegem sau să-i imităm pe alții, fără capacitatea de a ne înțelege pe noi.

Nu avem o informație corectă actualizată asupra resurselor naturale ale subsolului, ale solului României, necesare pentru programele de dezvoltare a economiei reale. Nu avem o evaluare asupra resurselor umane, asupra stării de sănătate fizică și mentală a națiunii și nici o afișare transparentă a resurselor financiare. Și mai grav este că nu avem o evidență a resurselor științifice, tehnologice și culturale într-o societate care se declară a cunoașterii.

România este tratată sau se consideră singură ca o societate comercială, care poate fi evaluată doar după o serie de indicatori financiari, economici sau sociali, iar aceștia văzuți statistic și nu în conexiunea lor. Iată de ce cred că este atât de bine-venit demersul Academiei Române de a realiza, la inițiativa academicianului Tudorel Postolache, „Noua Enciclopedie a României”. Această lucrare fundamentală poate deveni și poate constitui referențialul de care avem nevoie pentru a ne identifica resursele actuale. Dar, mai mult decât atât, fiind concepută ca o enciclopedie de generația a treia, ea corespunde conceptului societății cunoașterii prin încorporarea viziunilor asupra viitorului. Societatea cunoașterii marchează sau ar trebui să marcheze o schimbare radicală a raporturilor dintre știință și politic, dintre oamenii de știință și oamenii de stat. În această dimensiune nu mai pot exista strategii și politici raționale, independente de știință, oamenii de știință sunt somați să ofere societății, umanității, inclusiv politicienilor, tot ceea ce știu, să nu treacă sub tăcere ceea ce încă nu știu, să facă loc punctelor de vedere diferite conturate în cercetare și să le analizeze obiectiv. Iată ceea ce poate și trebuie să facă această enciclopedie. „Noua Enciclopedie a României” o văd însă ca pe un mare proiect național în responsabilitatea directă a elitelor intelectuale. Și când spun acest lucru mă refer direct la personalitățile cu valoare recunoscută în centre de excelență europene și mondiale deținătoare ale unui capital de competență și moralitate. Din fericire, elita intelectuală românească există și este reprezentă prin mari valori din domeniul științelor exacte, tehnologice, economice și umaniste. Ceea ce lipsește este sinergia acestor valori în jurul unui mare proiect, printr-un for de comunicare, dezbateri și cooperare. Și acest rol cred că poate să îl joace Enciclopedia încă din momentul începerii elaborării ei, pentru că putem să construim acest important proiect național, dar în același timp putem să construim un nou mod de a gândi, eliberat de patimă și resentimente, în care adevărul și valoarea să câștige în fața perorațiilor lipsite de argumente. Este necesar ca spiritul academic să fie reînviat în societatea noastră, pentru că acesta implică exact ceea ce ne lipsește – respectul pentru punctul de vedere al celorlalți, dialogul

civilizat și rațional. Numai astfel putem crea un spațiu care să promoveze dialogul academic, schimbul de cunoștințe și idei între generații, care să sprijine talentele tinere în drumul lor către performanță, să stabilească noi canale de comunicare între membrii societății civile și societatea civilă, între societatea civilă, clasa politică și administrație, mediu de afaceri, să identifice și să valorifice valorile tradiționale românești în armonie cu cele universale, să promoveze identitatea culturală a românilor în contextul integrării europene și al globalizării, să stabilească un parteneriat cu mass-media pentru a propaga aceste valori în întreaga societate românească.

Prioritară însă este recâștigarea respectului pe care societatea românească l-a avut față de elitele intelectuale, respect generator de încredere și progres.

Putem ieși de sub nefasta tradiție a unei țări în care toate lucrurile sunt lipsite de consecințe? Sunt convins că da și sunt convins că un astfel de proiect, cum este proiectul „Noii Enciclopedii a României”, poate să readucă în societatea noastră și acel *Weltanschauung* prin care filosofii germani credeau că fiecare epocă are un anume mod, un mod propriu, de a vedea lumea. Și mai ales acel *Gestalt de Weltanschauung* în care întregul înseamnă mai mult decât suma părților care îl compun.

Inovația științifică și tehnologică, pragmatismul financiar-economic se pot uni, cu această ocazie, într-un mod armonios cu imaginația filosofilor, a oamenilor de litere și artă, pentru că acest concept corespunde cel mai bine cu ceea ce ar trebui să fie și politica în societatea cunoașterii și în lumea globalizată a viitorului, o viziune complexă asupra viitorului bazată pe un nou dialog asupra valorilor umane.

Pentru ieșirea din labirintul pe care l-am evocat la început, este nevoie de crearea unui nou arbitraj între putere și cunoaștere, care să reconfigureze un cadru în care fiecare individ nu doar să poată fi, ci și să poată deveni. Pentru că numai prin transformarea strategiei noastre seculare de supraviețuire într-o strategie de autodepășire putem duce sentimentul românesc al ființei dincolo de sentimentul românesc al urii de sine, pe care îl trăim, către un sentiment românesc al respectului de sine. „Noua Enciclopedie a României” poate să fi astfel pilonul unei noi solidarități, care să se bazeze pe respectul de sine și să creeze sentimentul demnității naționale, fără de care nu putem să fim parteneri credibili în lumea de azi și în vremurile ce vor veni.

Mulțumesc.

VICTOR OPASCHI,
SECRETAR DE STAT PENTRU CULTURĂ
ȘI CULTE, MINISTERUL CULTURII
ȘI PATRIMONIULUI NAȚIONAL

Domnule președinte al Academiei Române,
Domnule academician Tudorel Postolache,
Domnilor președinți ai României,
Distinsă asistență,

Desigur sunt extrem de onorat și de emoționat de posibilitatea de a mă adresa dumneavoastră într-un moment atât de important pentru lansarea fazei de realizare efectivă a „Noii Enciclopedii a României”. Este un proiect ambițios care, cred eu, răspunde așteptărilor comunității științifice române și internaționale, dar și unei părți semnificative a societății românești. El vine să completeze în mod fericit proiectul ASPER din anii 1938-1943, care a lăsat o operă incompletă, din motive pe care le cunoaștem, chiar dacă parțial, dar care rămâne și acum un reper de seriozitate, de dăruire și de profesionalism.

Mărturisesc că am făcut cunoștință cu vechea Enciclopedie a României în casa socrului meu, la sfârșitul anilor '60, și care găsea în ea un instrument de lucru chiar la decenii de la apariție. Ar fi minunat ca și viitoarea enciclopedie să devină un instrument indispensabil pentru cei interesați de istoria, de economia și de societatea românească, să-i deslușească complexitatea și continuitatea în acest spațiu geografic și cultural.

Apartenența noastră la Uniunea Europeană nu ne anulează nici identitatea, nici diversitatea, cum cred unii. Nu văd în acest proiect un gest de naționalism, ci o dovadă a dorinței noastre de a spune celorlalți esențialul despre noi. Europa unită nu se poate construi fără cunoașterea și acceptarea celuilalt, fără căutarea a ceea ce ne unește. Întotdeauna granițele au fost poroase, ideile, valorile morale, etice și culturale circulând adesea mai rapid și cu impact mai mare decât bunurile materiale.

Fernand Braudel ne-a învățat că nu putem înțelege de unde venim și de ce lucrurile se întâmplă așa cum se întâmplă în viața națiunilor da-

că nu le studiem din perspectiva timpului lung, cel care scapă observatorului grăbit și superficial, deși el este cel care a structurat lumea așa cum o vedem acum.

Fiecare dintre cei care s-au angajat la acest proiect trebuie să treacă dincolo de domeniul său strict de interes pentru a-l înțelege pe de-a întregul. A fost, într-un fel, drumul ales de Gusti și de cei grupați în jurul lui, care au constituit coloana vertebrală a vechiului proiect. Acum trăim într-o lume schimbată - rămâne de văzut în ce sens - care ne oferă posibilități multiple, în primul rând din punct de vedere tehnologic, ceea ce ne dă oportunitatea de a face din „Noua Enciclopedie a României” un proiect deschis, interactiv, care la nevoie poate fi adus la zi în timp real. Este un avantaj, dar și o povară. Avantajul poate fi interactivitatea, povara poate fi greutatea de a alege semnificativul din anecdotic.

Pentru mine a fost o mare surpriză să găsesc în vechea Enciclopedie a României un proiect de dezvoltare, pe care puterea politică instalată la București la 30 decembrie 1947 s-a simțit obligată să-l continue, în linii mari.

Vom reuși noi să oferim noilor generații ceva asemănător, adică un viitor plauzibil, realist și fezabil pe care să se simtă obligați să-l urmeze? Cred că depinde doar de noi conturarea unui astfel de proiect.

Academia Română, prin Comitetul Național „Grupul de Reflecție ESEN”, a fost implicată în elaborarea strategiei integrării în Uniunea Europeană. Acum cred că un astfel de proiect trebuie să vizeze folosirea optimă a oportunităților oferite de apartenența la Uniunea Europeană, dar și înfruntarea sfidărilor pieței unice și pe cele ale unei globalizări pe cale să-și schimbe paradigmele, modelele dominante și centrii de greutate.

Lumea secolului XXI va fi una dominată de producția de bunuri simbolice, iar bunurile culturale chiar materializate sunt în esența lor bunuri simbolice.

Sunt bucuros să văd că în „Noua Enciclopedie a României” cultura ocupă un spațiu substanțial și Ministerul Culturii se va implica activ, fără rețineri, în procesul de elaborare a Enciclopediei. Avem o bogată și originală moștenire culturală. Noi românii am dat creații semnificative, chiar direcții, spațiului cultural european și internațional. Suntem o națiune creatoare și trebuie să facem cunoscută această capacitate creatoare celorlalți. Nu doar am rezistat, ci am și existat prin cultură, în sens larg, atunci când existența noastră a fost pusă la îndoială.

Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, prin instituțiile sale, posedă o uriașă bază de date și specialiști în diverse domenii ale fenom-

menului cultural. Sunt perfect încrezător în capacitatea noastră de a răspunde cerințelor acestui proiect ambițios, care va prezenta într-un fel starea națiunii la începutul secolului XXI.

Aș vrea să închei cu un citat din Fernand Braudel, care nu trebuie să sune în acest context ca un avertisment, pentru că sunt convins, deși există această tentație, „Noua Enciclopedie a României” nu va fi dominată de faptul economic, care explică multe, dar nu explică totul. Citez: „Istoria economică a lumii este prin urmare întreaga istorie a lumii, văzută însă dintr-un anumit punct de observație, cel al economiei, dar a alege acest punct de observație și nu altul, înseamnă a privilegia de la început o formă de explicație unilaterală și tocmai prin aceasta periculoasă”.

Sunt convins că „Noua Enciclopedie a României” va deveni un reper pentru istoricii și oamenii de știință ai acestui secol, așa cum precedenta Enciclopedie a dominat, ca sursă primă de informare, secolul trecut.

Vă mulțumesc pentru atenție.

VICTOR AXENCIUC, MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

*Domnule președinte al Academiei Române,
Domnilor președinți,
Onorat auditoriu,*

Permiteți-mi, în primul rând, să-l felicit călduros, la a 80-a aniversare, pe domnul academician Tudorel Postolache, să-i urez ani buni, sănătate trainică, activitate științifică rodnică și valoroasă ca aceea de până acum.

În structura tematică a proiectului „Noii Enciclopedii a României” este prevăzut un volum consacrat expunerii seriilor statistice de indicatori istorici pe termen lung ai evoluției României în perioada 1860 – 2010.

Seriile de indicatori statistici proiectați urmăresc să înfățișeze, prin date cantitative și valorice, procesele, fenomenele, aspectele fundamentale ale societății românești, pentru a pune în evidență tendințele pe termen lung ale evoluției și structurii parametrilor definitorii ai organismului economico-social, transformările cantitative și calitative, progresele îndeplinite, nivelul de dezvoltare în perioada modernă și contemporană a României.

Un corpus cât mai cuprinzător de serii statistice de la formarea statului român modern în 1859 până în actualitate, consacrat exprimării comensurate prin date statistice cronologice a componentelor fundamentale ale societății românești, reprezintă o necesitate imperioasă pentru procesul de cunoaștere, mai puțin de cunoaștere comensurată statistic.

Aceasta constituie temeiul analizei științifice a oricăror fenomene. Un savant englez, Lordul Kelvin, scria în acest sens: „Când poți măsura fenomenul de care vorbești și poți să îl exprimi în cifre, atunci știi ceva despre el, iar când nu poți să îl exprimi în numere, cunoașterea ta este insuficientă și nesatisfăcătoare. Poate fi începutul unei cunoașteri care a avansat în gândirea ta extrem de puțin spre stadiul de știință”.

Or, în istoria noastră socială multe fenomene și procese pe termen lung nu sunt încă măsurate, unele se exprimă prin formula uzitată de

exemplu, iar analizele au adesea un caracter descriptiv. Ca urmare, fondul existent de informație statistică necesită, chiar până la 1947, completări substanțiale și prelucrări complexe, iar cele de după 1950 până în 1990 au fost în mare parte secretizate. Este nevoie deci, pentru completarea lor, de ample cercetări de arhivă, de compatibilizare a datelor în vederea elaborării seriilor cât mai cuprinzătoare, pe terenul celor 150 de ani și în toate domeniile avute în vedere.

Volumul de serii statistice concepute devine astfel un sprijin substanțial, o bază documentară de stringentă necesitate pentru celelalte părți ale „Noii Enciclopedii a României”, dar și pentru cercetarea generală din științele social-istorice, îndeosebi, în plan retrospectiv.

Aș vrea să mă ocup, pe scurt, de conținutul volumului. El cuprinde 22 de sectoare și ramuri de activitate, din care permiteți-mi să le menționez pe cele mai importante:

- Coordonatele geografice și teritoriale ale României în principalele momente istorice;
- Regimul termic, atmosferic și pluviometric ca medii anuale;
- Organizarea administrativ-teritorială a țării în diferite perioade;
- Date electorale parlamentare referitoare la justiție și la instituțiile publice;
- Evoluția și structura pe variate componente a populației;
- Potențialul economico-social și cultural al țării;
- Producția materialelor pe sectoare, ramuri și produse;
- Serviciile materiale, transport, comunicații, credit, monedă, finanțe;
- Servicii sociale: învățământ, educație, cercetare, știință, cultură, culte;
- Venituri, prețuri și consumul populației, condițiile principale de habitat rural și urban cu locuințe, confort, condiții de sănătate, protecție socială etc.

Lucrarea se încheie cu indicatorii sintetici globali, produsul intern brut, venitul național, averea națională în dinamică și structură pentru întreaga perioadă.

A doua parte a proiectului cuprinde, pe aceeași structură, comparații internaționale ale României cu țările Europei, prin indicatorii raportați pe locuitor și la media europeană, la pragurile istorice ale perioadei, pe care nu le mai menționez.

O serie de probleme privesc metodologia. Ea se aplică în două planuri. Primul este cel general, comun întregului sistem de indicatori de

calcul și, din exprimarea acestora, al doilea plan are în vedere metodologia de adaptare specifică la fiecare domeniu în parte.

Știm că metodologia cuprinde o serie de criterii, precum cel temporal, criteriul evaluării proceselor și fenomenelor în indicatori concreți și altele pe care nu aș vrea să le mai menționez aici și acum.

O problemă mai dificilă se pune în legătură cu indicatorii valorici și expresia lor monetară. În cei 150 de ani, moneda națională și expresia valorică a câtorva sute de indicatori a trecut prin trei mari valuri de inflație: 1916-1928, 1936-1952, 1990-2005, când prețurile au crescut de la 1 până la 20 de mii de ori, ceea ce face imposibilă comparația datelor existente exprimate valoric pe termen lung. Toți acești indicatori trebuie deflați prin metode specifice, indicii de prețuri și aduși la un etalon comun în lei comparabili. Apoi, în scopul asigurării comparațiilor internaționale, indicatorii sunt convertiți în dolari internaționali la paritatea puterii de cumpărare a anului 2000. Astfel, toate seriile de indicatori valorici, pentru întreaga perioadă seculară, apar exprimați în final și în etalon internațional, dolari SUA 2000, mult mai accesibil pentru percepția reală actuală a monedei istorice.

Prezentarea capitolelor, ca regulă, se face în cadrul determinat și specific fiecăruia. În condițiile în care vom dispune de resurse, respectiv de timp, de capacitate de cercetare, de inițiativă metodologică, se pot elabora indicatori complecși, polivalenți, care vor mări sensibil câmpul de investigație și de percepție a fenomenelor și proceselor sociale.

Această modalitate ar sugera cercetătorului diferite variante de investigație. De exemplu, în decursul celor 150 de ani, raportul dintre prețul materiei prime și cel al produsului finit, la diferite bunuri care sunt standarde de cantitate și calitate, s-a modificat radical, sfidând chiar principiile economice. De pildă, raportul între prețul țițeiului și cel al benzinei, între prețul lânii și cel al stofei. Cel mai expresiv și accesibil înțelegerii tuturor, în acest sens, este raportul dintre prețul unui kilogram de grâu și cel al unui kilogram de pâine. Diferențele în timp sunt surprinzătoare.

Permiteți-mi să prezint câteva date.

La 1860, deci pe timpul lui Cuza, un kilogram de pâine se schimba pe 1,4 kilograme de grâu. După 40 de ani, la 1900, pentru un kilogram de pâine sau prețul unui kilogram de pâine era egal cu prețul a 1,8 kilograme de grâu. În 1950, raportul era de 1 la 2,2, pentru a ajunge în anul 2000 la echivalarea unui kilogram de pâine cu 10-12 kilograme de grâu. Care sunt cauzele? Unde a crescut productivitatea mai mult, în producția agricolă sau în cea a fabricării pâinii? Cine dobândește profitul din pro-

gresul secular, proces major al alimentației populației, țăranul, producătorul de pâine, economia națională?

Am adus acest exemplu în sprijinul susținerii elaborării unor asemenea corelații de indicatori, utile cercetării marilor probleme sociale și naționale, cât și datorită resurselor generoase de analiză prin utilizarea indicatorilor pe termeni seculari.

Alte probleme privesc sursele pe care se va întemeia această cercetare. În primul rând, sunt surse publice, publicate de statistică și, în al doilea rând, surse de arhivă, prin care trebuie să se completeze foarte mulți dintre indicatori, dar și pentru perioadele în care aceștia lipsesc.

Altă latură a documentării, foarte importantă, privește cunoașterea istoriei și a conținutului fiecărui domeniu, fără de care nu pot fi elaborați acești indicatori.

Pentru seriile statistice comparative dispunem de surse oficiale provenite de la organismele naționale și internaționale și care trebuie să fie compatibilizate cu indicatorii românești.

Vă mulțumesc.

PROF. DR. ILIE BĂDESCU,
DIRECTORUL INSTITUTULUI DE SOCIOLOGIE
AL ACADEMIEI ROMÂNE

Domnule președinte al Academiei Române,
Domnilor președinți,
Domnilor academicieni,
Stimați colegi,

Când l-am auzit pe domnul președinte Emil Constantinescu relatându-ne cele două mituri care ar putea fi invocate ca fundament epistemologic pentru înțelegerea acestui extraordinar proiect, care este Noua Enciclopedie a României, am avut o revelație. Pentru că, într-adevăr, direcția, pe de o parte, așa cum spunea domnia sa și solidaritatea, deci unirea, unitatea energiilor reprezintă condiții fundamentale pe orizontala proiectului. Mi-a venit în minte însă, în același timp, un alt referențial, cel evanghelic, e vorba despre pricopa evanghelică a pescuitului minuat. Pentru că un asemenea proiect fără de puterea credinței n-ar reuși. Domnul academician Postolache ne-a dezvăluit o putere de credință, o lungime de voință, un tip de energie extraordinară, adică una de tip minuat, prin care s-a constituit factorul fundamental pentru reușita acestui proiect.

Sigur că trebuie ca acest proiect, cred eu, și așa este și conceput, să fie program fundamental al Academiei Române, pentru ca toate energiile Academiei Române, adică toate institutele, cele peste 60 de institute să fie în felul acesta, în mod radical, implicate în realizarea sa într-un termen-record. În felul acesta, cu adevărat se va realiza ceea ce deja avem sau se va actualiza ceea ce deja se simte în acest proiect, și anume, că este o mișcare spirituală, că este un orizont de așteptare național și internațional. Ați văzut, într-un timp-record s-au înregistrat o sută de mii de accesări pentru site-ul nostru; este un orizont de așteptare național. Ați văzut intervenția, am ascultat cu toții intervenția domnului Federico Mayor și s-a văzut foarte clar că este orizont de așteptare internațional, pentru că există primejdia unor dezechilibre cognitive la scara Europei.

„Noua Enciclopedie a României” este o necesitate europeană, așa cum statul român, cum spunea Nicolae Iorga, este un stat de necesitate geopolitică europeană. Așa cum un stat de cultură la Dunărea de jos nu și poate exercita funcțiile strategice fără un asemenea proiect, nici cultura românească nu poate fără o asemenea Enciclopedie. Ea este cu adevărat, cum spunea domnul președinte Iliescu, o variabilă strategică a statului român.

În al doilea rând, este evident că această enciclopedie este un proces de cunoaștere. Am reflectat în legătură cu aspectul acesta la ceea ce a realizat Școala lui Dimitrie Gusti. Vreme de 10 ani, membrii echipelor gustiene au realizat ceea ce este partea vizibilă a aisbergului, dar avem în adâncul aceluși proiect gustian, de pildă, 10 ani de film sociologic, care începe într-un anumit sat din Ardeal și se încheie, cum știm foarte bine, în cele două sate din Banat (Rudăria și Prigor) cu un scenariu făcut de Golopenția, unul dintre neomartirii României.

Avem așadar filmul sociologic care este, de fapt, o componentă a Enciclopediei, pentru că, într-adevăr, capitalul intangibil al României cuprinde această școală. Școala Sociologică de la București a lui Dimitrie Gusti este construcție instituțională, este tip de cunoaștere, este patrimoniu de cunoștințe, este o adevărată Via Campesina a istoriei poporului român.

Să invocăm aici și ceea ce, în clipa de față, s-a constituit în lume ca fiind cea mai puternică organizație internațională de apărare a gospodăriei familiale, pe care noi nu dorim s-o zărim, cu toate că în România, astăzi, 99% dintre românii care trăiesc în rural, adică din cei 47%, sau cele 56%, se încadrează aici. Este adevărat, sunt doar procente din suprafața agricolă utilizabilă, dar sunt totuși 99%, iar noi nu-i putem ignora.

Aceștia au fost cei invocați și au fost respectați. Dimitrie Gusti purta cu el o fotografie a unui țăran din Vrancea la toate conferințele internaționale la care a participat. A fost martorul și mărturisitorul activității lui Gusti. În sensul acesta spun că Enciclopedia, ca proces de cunoaștere, se dovedește a fi totodată și o nouă concepție de pedagogie națională.

„Noua Enciclopedie a României” va aduce tineretul înăuntrul unui proiect spiritual. În clipa de față există o mare primejdie, trec peste vânturătoarea, peste vârtelnița negației care a alungat, a aruncat din România energiile tinere. În clipa de față, de pildă - noi am cercetat, la Institutul de Sociologie -, sunt sate în care deja consemnăm ceea ce reprezintă un fel de mortalitate genealogică, adică mor neamuri. Nu este o mortalitate pur și simplu individuală, este genealogică, mor neamuri, deci satele se depopulează. Se întâmplă și cu orașele la fel.

Ne aducem aminte de monografia celebră a lui Setlacec, mi se pare, dedicată, de exemplu, unui asemenea fenomen. Noi ne găsim în fața unei perspective, a unei noi pedagogii naționale care să facă cu putință întâlnirea tinerilor cu România reală. Pentru că, în clipa de față, România reală este necunoscută și neasumată, în foarte multe dintre situațiile în care se găsesc tinerii.

De aceea cred că această realizare, proiectul acesta al Academiei Române, reprezintă, într-adevăr, unul dintre pragurile, una dintre platformele de înălțare spirituală și de responsabilitate ale elitei intelectuale, așa cum s-a spus aici, în raport cu viitorul României.

Sigur că despre „Noua Enciclopedie a României” s-ar putea vorbi foarte frumos, în termeni spirituali. Așa cum s-a spus, este o mișcare spirituală cu adevărat.

Și aș vrea, ca să nu mai rețin atenția domniilor voastre, să cred că ne găsim la această întâlnire sub semnul versetului psalmistului, al regelui David: „Tăinuise-vor pe ale vulturului aripi tinerețile tale”.

Domnule academician Tudorel Postolache, îngăduiți-mi ca în numele Institutului de Sociologie al Academiei Române să vă adresăm La Mulți Ani, sănătate și să aveți grijă de acest proiect în perspectiva lui.

Vă mulțumesc.

LUMINITA CHIVU
DIRECTORUL GENERAL AL INSTITUTULUI
NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Ne aflăm astăzi, în Marea Aulă a Academiei Române, ca reprezentanți ai unor „**generații coexistente**” animate de consensul pentru „**un ideal teoretic, dar practicabil**”, subsumat proiectului generos, extrem de complicat și dificil – Noua Enciclopedie a României.

Și astăzi, ca și în vremurile lui Dimitrie Gusti, România are nevoie de un **proiect de interes național** în care „netăgăduitul avânt al zilelor noastre să găsească **hrană substanțială și sănătoasă**, care să-i dea viçoare și temeinicie, **o perspectivă mai luminoasă** asupra viitorului, **printr-o cunoaștere mai adâncă a stărilor de fapt**” (D. Gusti).

Un astfel de proiect se poate construi durabil prin **cunoașterea atât a trecutului mai recent sau mai îndepărtat, cât și a prezentului**, exercițiu imposibil în absența unei **permanente căutări a valorilor menite să fertilizeze memoria individuală și colectivă**.

Noua Enciclopedie a României reprezintă în același timp o cale spre un **consens al respectului intergenerațional și interinstituțional**, dar și în ceea ce privește **evaluarea posibilelor rezultate și implicații ale unor teorii, politici și strategii**.

Și aceasta, pentru că **Noua enciclopedie de generația a treia** își dorește ca, pe lângă dimensiunile trecutului și prezentului, să constituie **referențialul unor sugestii și idei pentru decuparea de strategii și programe de acțiune pentru viitor**.

Enciclopedia este necesară în primul rând pentru **a reflecta starea avuției naționale** a României, pentru care ultimele decenii ne-au indus **convingerea entropiei înalte și chiar a unei grave relativități a parametrilor cantitativi, structurali, dar și în termeni valorici, pecuniari**, afectați și aceștia de evoluțiile surprinzătoare, **inedite, dar și paradoxale ale valorilor convenționale ale unor monede de referință**.

În prezent, ne aflăm deja în fața unor dificultăți evidente în ce privește cunoașterea și, mai ales, **evaluarea ex post**, întrucât **ex ante, com-**

ponente vitale ale avuției naționale nu numai că nu au fost măsurate și prețuite, dar **s-au aplicat chiar „metode perfecționate” de subevaluare a acestora.**

De altfel, **refacerea din memorie și din documente scriptice**, utilizând metode statistice de cuantificare, este pe cât de dificilă pe atât de necesară, chiar dacă pentru foarte mulți acest subiect nu este unul competitiv, comercial și, aparent, nu aduce niciun profit.

În primul rând, intelectualii noștri este necesar să ajungă la un **consens asupra viabilității, valabilității și perenității conceptului** de avuție națională.

Dacă unii afirmă că **termenul de național** atașat avuției ar fi **un fapt consumat, intrat în istorie**, nu mai este decât un pas pentru a trece în istorie și națiunea noastră.

Nu putem pierde din vedere că **oamenii și populația**, în general, constituie **componenta fundamentală a oricărei avuții naționale** și, în acest context, constatăm că și populația României se situează pe un trend similar cu evoluția celorlalte componente, fizico-materiale, ale avuției naționale.

De fapt, atât bogăția umană cât și cea materială a avuției noastre au fost și **sunt periculoșii desconsiderate, subevaluate și chiar împinse la dispariție și risipire.**

Ca intelectuali ai Academiei Române, **nu ne putem face că nu observăm asemenea evoluții.**

Ne-au incitat spre astfel de preocupări discuțiile avute cu Academicianul Tudorel Postolache și cu alți cercetători, pe parcursul cărora am simțit preocuparea și interesul pentru reflectarea în Noua Enciclopedie a României a variatelor componente tangibile și, mai ales, intangibile, ale avuției naționale.

De altfel, cei trei ani de dezbateri din perioada premergătoare lansării Noii Enciclopedii a României și-au pus o amprentă puternică asupra preocupărilor și subiectelor de cercetare din INCE și din institutele componente, conectând și antrenând un număr important de cercetători valoroși, din interiorul și exteriorul rețelei Academiei Române. Mulți dintre aceștia se află alături de noi și astăzi în Aulă și le mulțumim.

Inițiativa, votată în unanimitate în Consiliului Științific al INCE, de a propune un program fundamental al Academiei Române dedicat Noii Enciclopedii a României și aprobarea în adunarea generală reflectă **consensul academicienilor și neacademicienilor cu privire la actualitatea, necesitatea și importanța unui astfel de proiect și dorința de a fi parte la acesta.**

Avuția națională, bine reflectată în NER prin operele de o viață ale prof. Turdeanu și Axenciuc, reprezintă **un domeniu complex de cercetare** nu numai pentru economiști și cercetătorii din INCE, ci și pentru juriști, sociologi, istorici, arheologi, geografi și specialiști în științele naturii, în tehnică etc.

O asemenea **perspectivă științifică transdisciplinară și culturală** în același timp poate fi acoperită și reprezintă însăși esența **vocației Academiei Române și, implicit, a INCE**, care a demonstrat, nu o dată, că a reușit, prin Acad. Tudorel Postolache, să asigure consens și sinergie acțiunilor pentru proiecte de interes național.

Iată de ce, în calitate de vremelnicele director general al INCE, vă lansez apelul de a sprijini Academia și institutul în realizarea acestui **generos și grandios proiect al identității economice, spirituale și cultural-istorice a României europene**.

VALERIU IOAN-FRANC

DIRECTORUL CENTRULUI DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ

Cu mai bine de un deceniu în urmă, în această aulă plină de semnificații și împovărare pentru oricine se ridica la înălțimea tribunei sale, academicianul profesor Tudorel Postolache, într-o zi de 10 ianuarie, referindu-se la Programul ESEN, a cărui ședință o prezida, declara că este o acțiune ce nu mai poate fi oprită nici măcar de cei care au pornit-o. Și așa a fost! Programul ESEN, devenit atunci fundamental pentru Academia Română, a dat strategia națională de dezvoltare economică și socială a României pe termen mediu (2001-2004), document-cheie, pe de o parte, pentru debutul real al negocierilor cu Uniunea Europeană în vederea aderării și, pe de altă parte, singurul exercițiu de planificare strategică din România, de după anii '90, care s-a îndeplinit în spiritul și litera lui.

Am acum același sentiment, văzând prezența Dumneavoastră atât de numeroasă și ascultând cu atenție toate intervențiile și alocuțiunile rostite, argumentele aduse în favoarea proiectului lansat astăzi ca program fundamental al Academiei. Pentru că Noua Enciclopedie a României, așa cum s-a spus aici, este pusă în fața tuturor nu doar ca o lucrare academică, ci ca o mișcare, ca o stare de spirit, ca o cauză pentru „ieșirea din labirint”, cum o denumea dl președinte Emil Constantinescu. În fața acestor argumente, sunt stăpânit de un sentiment anume, acela al unei îngrijorări responsabile ori al unei responsabile îngrijorări, cum doriți să o luați.

Să mă explic, pe scurt:

Vineri după amiază, colegul meu de institut, directorul general adjunct prof. Constantin Ciutacu, îmi semnaleză că știrea zilei pe Google, respectiv pe sute și sute de site-uri din țară și din alte orizonturi, este Conferința de lansare a Proiectului Noua Enciclopedie a României, adică evenimentul nostru de azi.

Fără prea multă convingere, dar curios, deschid computerul și constat că avea dreptate: se pornise, după patru ani aici evocați de acad. T. Postolache – de preliminarii nu întotdeauna simple, nu fără conton-

dențele inerente dezbaterii, schimbului de păreri și idei în aria cercetării științifice – exprimarea asupra nevoii unei noi prefigurări complexe a României. Interesul s-a dovedit a fi peste măsură de mare, iar de acum înainte așteptările trec din laborator în spațiul public.

Mă bucur pentru reușita reuniunii noastre de astăzi, cu atât mai mult cu cât proiectul „Noua Enciclopedie a României” este fixat cu legături trainice, de nezdruccinat, sub cupola Academiei, acolo unde îi este locul, adunând în jurul său tot potențialul profund și îndelung rafinat și cizelat, vreme de un secol și jumătate aproape, al Academiei, al secțiilor sale științifice pe ale căror structuri se va clădi Enciclopedia.

Prezența proiectului în Academia Română nu este, spunea acad. T. Postolache, un „avantaj protocolar”, ci unul de **credibilitate** și **substanță!** O **garanție** pentru toți cei care au trudit cu „atâta plăcere și atâta înverșunare” în cei patru ani de preliminarii. Se transformă oportunitatea ratată a dicționarului enciclopedic, din declarația-program a Institutului Național de Cercetări Economice din anul 1990, în studiu de fezabilitate și execuție a unei enciclopedii de generația a treia. **Plăcere, da!** **Înverșunare, destulă!** Aveți dreptate domnule academician Tudorel Postolache. Adăugăm însă la acestea patima și pătimirea. Cu atât mai mult cu cât s-a dovedit în acești ani că institutul nostru este capabil de patimă și în pătimire.

Doamnelor și Domnilor,

Rostirile invitațiilor noștri de azi s-au așezat temeinic la rădăcina Proiectului NER. Academicianul Tudorel Postolache ne-a expus Proiectul, înainte de toate din calitatea de coordonator al Comitetului Național ESEN, apoi din cea de inițiator și coordonator al Noii Enciclopedii a României; doamna prof. Luminița Chivu s-a pronunțat angajându-se din rostuirea domniei sale ca director general al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” și în temeiul hotărârilor consiliului științific al institutului din decembrie 2011 și ianuarie 2012, hotărâri confirmate și de Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române.

Este o responsabilitate enormă pentru institutul nostru faptul de a se afla în echipa coordonatoare a acestui proiect academic fundamental, alături de Comitetul ESEN ȘI ASNER.

Asociația noastră, născută din înverșunarea dezbaterilor preliminare evocate de acad. T. Postolache, a căpătat zilele acestea corp juridic. E bine, este un pas înainte, este o deschidere către asigurarea cadruului organizatoric de producere a întregului complex de lucrări care vor

constitui Noua Enciclopedie a României. Vă rog să-mi permiteți să citez din Actul de constituire și din Statut:

„**Art. 6.** Scopul **Asociației** îl constituie **elaborarea, sub egida Academiei Române și a Băncii Naționale a României, a Noii Enciclopedii a României, operă națională fundamentală ce are în vedere asigurarea, de-a lungul timpului, a cunoașterii enciclopedice a României, atât pe plan național cât și internațional.**

Art. 7. Pentru realizarea acestui scop, **Asociația** va coopera cu instituțiile și organizațiile publice și private din România și din Uniunea Europeană, precum și din alte țări, cu personalități marcante din țară și din străinătate, cu specialiști din domeniul științei, artei și culturii.

Vă rog să-mi permiteți, de asemenea, să menționez numele membrilor fondatori ai ASNER: acad. Tudorel Postolache; acad. Cristian Hera; acad. Viorel Barbu; acad. Florin Filip; Dan Hăulică, m.c.; prof. Gabriela Drăgan; dr. Nicușor Ruiu, avocat Artin Sarchizian și, cu voia dv. subsemnatul.

Mulțumesc tuturor. Mulțumesc de asemenea dlui acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române și acad. Mugur C. Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, pentru disponibilitatea domniilor lor de a se alătura proiectului nostru, acordându-i egida celor două instituții fundamentale ale statului român.

Doamnelor și Domnilor,

Încheiem complicatul an 2012 cu asumarea unui nou proiect de importanță națională, **salvator** cum l-ar numi doamna Zoe Dumitrescu Bușulenga. Un an complicat, dar un an în care s-a finalizat ostenirea de peste 140 de ani, constituind chiar scopul alcătuirii Societății Academice Române la 1866 – Marele Dicționar al Limbii Române.

Păstrând proporțiile, Noua Enciclopedie a României ar putea fi un al doilea asemenea proiect, care să redea țării strălucirea și locul care i se cuvine în spațiul european și mondial.

După calculele mele, dacă îmi îngăduiți, dacă Marele Dicționar al Limbii Române, început doar cu simțire românească, până și călimară, s-a finalizat în 146 de ani, Noua Enciclopedie a României, cu mijloacele de cunoaștere, tehnice și informaționale de azi și cu aceeași simțire ar putea fi dusă la bună alcătuire într-un orizont de timp care să nu depășească viitoarea mea vârstă de optzeci de ani! Spun asta cu toate că mă îngrijorează faptul că Dicționarul Enciclopedic al Editurii Enciclopedice a durat 16 ani pentru cele 7 volume ale sale!

Până atunci, vom marca folosul ostentării noastre prin caietele enciclopediei, Analele ASNER, cu colecțiile tezaur și cu inventarierea avuției culturii naționale, pentru prefigurarea unei României în care fermierul român să poată merge duminică la Biserică și joia la concert, cum spune mai deunăzi acad. Eugen Simion.

Sărbători cu bine! La mulți ani, domnule academician profesor Tudorel Postolache!

Vă mulțumesc pentru atenție!

20 noiembrie 2012